

**SOCIĀLO MEDIJU SATURA UN ELEKTRONISKO
VĒSTUĻU SAZIŅAS ARHIVĒŠANAS, ILGTERMIŅA
SAGLABĀŠANAS UN PIEKĻUVES
NODROŠINĀŠANAS IESPĒJU IZPĒTES ZIŅOJUMS**

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

ATKLĀTS KONKURSS "KONSULTANTU ATBALSTS PROJEKTA "KULTŪRAS MANTOJUMA SATURA
DIGITALIZĀCIJA (2.KĀRTA)" REALIZĀCIJĀ", LNB/2021/15/ERAF

LATVIJAS NACIONĀLĀS BIBLIOTĒKAS EIROPAS REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS FONDA PROJEKTS "KULTŪRAS MANTOJUMA
SATURA DIGITALIZĀCIJA (2.KĀRTA)"

VERSĪJA 1.0

2021. GADA 20. DECEMBRĪ

RĪGĀ

Šo dokumentu ir izstrādājusi SIA "Corporate Consulting" (turpmāk – Izpildītājs) un SIA "ZAB SPECTRUM" (turpmāk – Apakšuzņēmējs) saskaņā ar 2021.gada 13.septembra līgumu Nr.1.1-17.5.1/49 par konsultantu atbalstu projekta „Kultūras mantojuma satura digitalizācija (2.kārta)” realizācijā (turpmāk – Līgums), kas noslēgts atklāta konkursa “Konsultantu atbalsts projekta „Kultūras mantojuma satura digitalizācija (2.kārta)” realizācijā” ar ID. Nr. LNB/2021/15/ERAF rezultātā, un 2021. gada 11. oktobrī noslēgto pasūtījumu Nr. 1.1-17.5.1/55 “Pasūtījums par sociālo mediju satura un elektronisko vēstuļu saziņas arhivēšanas, ilgtermiņa saglabāšanas un piekļuves nodrošināšanas iespēju izpēti” (Līguma pielikums nr. 5). Šī dokumenta autoru personiskās tiesības pieder tā autoriem. Dokumenta autoru mantiskās tiesības pieder Pasūtītājam, kuram ir tiesības izmantot šo dokumentu saskaņā ar noslēgto līgumu.

Pieļaujama dokumentā iekļautās informācijas citēšana un izmantošana atvasinātu darbu veidošanai, iekļaujot atsauci uz šo dokumentu.

Dokumenta autori

Indra Simsone, SIA "ZAB SPECTRUM"

Vairis Lejiņš, SIA "Corporate Consulting"

Kontaktpersona:

Vairis Lejiņš

SIA "Corporate Consulting"

Pārslas iela 3

Rīga, LV-1003

Tālrs: (+371) 67 84 77 62

Fakss: (+371) 67 84 77 61

E-pasts: Vairis.Lejins@cconsulting.lv

IZMAIŅU LAPA

Tabula 1 Izmaiņu lapa

Datums	Versija	Apraksts
04.11.2021.	0.1	Dokumenta sākotnējā versija (melnraksts) iesniegts Pasūtītājam saskaņošanai
01.12.2021.	0.2	Papildināts dokumenta satura melnraksts iesniegts Pasūtītājam
20.12.2021.	1.0	Dokumenta versija iesniegta Pasūtītājam

SATURA RĀDĪTĀJS

Īss pētījuma kopsavilkums	6
1. Ievads.....	10
1.1 Dokumenta nolūks	10
1.2 Pieņēmumi un ierobežojumi.....	10
1.3 Termini un saīsinājumi	10
1.4 Saistība ar citiem dokumentiem.....	11
1.5 Darba izpildes pieeja.....	11
2. Fizisko personu datu apstrāde.....	12
2.1 Kas ir personas dati?	12
2.2 Mirušu personu dati.....	13
2.3 Personas datu veidi	13
2.4 Vispārējie principi apstrādājot personas datus	14
2.5 Personas datu apstrādes tiesiskie pamati	15
2.6 Datu subjekta tiesības	20
3. Autortiesības.....	30
3.1 Autortiesību objekti.....	30
3.2 Digitāli radīts un UNESCO kultūras mantojums.....	31
3.3 Autoru mantiskās tiesības un izņēmumi no tām.	33
3.4 Autortiesības sociālajās platformās	37
4. Piemēru analīze	40
4.1 Padziļināta ierobežojumu (autortiesību, fizisko personu datu aizsardzības regulējuma, citi normatīvā regulējuma vai tiesību), kādi Latvijā ir attiecināmi uz kā individuālu e-pastu, tā visas e-pasta kastes, kā arī individuālu īsziņu un visas īsziņu sarakstes saglabāšanu digitālā formātā un atrādīšanu atmiņas institūciju klientiem (lasītājiem, pētniekiem, apmeklētājiem) izpēte. (Tehniskās specifikācijas 3.9.1.punkts).....	40
4.2 Tiesību un ierobežojumu, tehnisko aspektu dažādu privāto e-pastu saglabāšanai/arhivēšanai no tādiem populāriem e-pastu pakalpojumu sniedzējiem kā gmail.com, inbox.lv, yahoo.com, hotmail.com, apollo.lv, tvnet.lv	

izpēte, lai varētu pieņemt un atrādīt e-pastu kopumu. (Tehniskās specifikācijas 3.9.2.punkts).....	42
4.3 Sociālo mediju Facebook, Twitter, Instagram, Youtube noteikto ierobežojumu, kā arī visu normatīvo un tiesisko aspektu, kas Latvijā regulē iespēju atmiņas institūcijas saglabāt personu, iestāžu (tai skaitā valsts un pašvaldības) kontus (ietverot tekstuālu informāciju, fotogrāfijām video, citu personu radītu saturu), dažādas grupas (piemēram, Facebook), izpēte un analīze. (Tehniskās specifikācijas 3.9.3.punkts).....	44
4.4 Ierobežojumu, kādi Latvijā ir attiecināmi un būtu ņemami vērā saziņas platformu (Whatsapp, Messenger, Viber) satura saglabāšanā un atrādīšanā atmiņas institūciju klientiem, izpēte. Tehnisko iespēju šo saziņas platformu satura (arī lielapjoma) izgūšanai izpēte, lai tos saglabātu atmiņas institūciju serveros (Tehniskās specifikācijas 3.9.5.punkts).....	45
5. Vadlīnijas	48
5.1 SOCIĀLO MEDIJU SATURA VĀKŠANAS VADLĪNIJAS (Tehniskās specifikācijas 3.9.3.punkts).....	48
5.2 JAUNU SOCIĀLO MEDIJU SATURA VĀKŠANAS VADLĪNIJAS (Tehniskās specifikācijas 3.9.4.punkts).....	51

ĪSS PĒTĪJUMA KOPSAVILKUMS

Pētījuma mērķis bija veikt izpēti un juridisko analīzi vai un kā Latvijas Nacionālā bibliotēka, kura ir kultūras mantojuma iestāde, var saglabāt (arhivēt) un izmantot, atrādīt lietotājiem sociālo mediju saturu un e-pastu sarakstes, kuras potenciāli satur personas datus vai ar autortiesībām aizsargātu darbus. Izpētes ziņojumā analizēts gan fizisku personu datu apstrādes jautājums, gan autortiesību jautājums, meklētas iespējas kā ar šobrīd spēkā esošo regulējumu LNB var saglabāt šāda veida dokumentus, kā arī sniegtas atbildes uz praktiskiem piemēriem un situācijām.

Būtiskākie pētījuma secinājumi:

- Lai Latvijas Nacionālā bibliotēka (turpmāk – LNB) būtu ievērojusi visu normatīvo aktu prasības un pēc iespējas samazinātu vēlāku tiesāšanās risku ar potenciālajiem aizskartajiem tiesību īpašniekiem (piemēram, autortiesību īpašnieku vai datu subjektiem), LNB pieņemot glabāšanā jebkāda veida dokumentus (vēstules, sociālo mediju kontu saturus u.c.) ir jāveic katra dokumenta satura analīze, lai tādā veidā tiktu izsijāts vai dokuments satur autortiesību objektus, fizisku personu datus vai kādu citu ar likumu aizsargātu informāciju. Tikai pēc tam, kad LNB darbinieki ir secinājuši kāds ir dokumenta saturs var attiecīgi tālāk piemērot vadlīnijas kāda ir iespējamā rīcība ar šādiem dokumentiem. Strīdīgos gadījumos dokumentu satura analīzi ir vēlams veikt personai ar juridiskām zināšanām, jo analīze prasa specifiskas zināšanas.
- Pieņemt glabāšanā dokumentus kā kopumu ir ļoti riskants pasākums, jo, pirmkārt, tādā veidā nav iespējams secināt vai dokumenti satur autortiesību objektus vai fizisku personu datus vai kādu citu ar likumu aizsargātu informāciju (komercnoslēpums, valsts noslēpums). Ja šādi dati būs atrodami dokumentu kopumā un LNB nebūs veikusi to apstrādi saskaņā ar Datu regulu, tas neatbrīvos LNB no atbildības par Datu regulas pārkāpumu, tikai tāpēc ka LNB nebūs pārbaudījuši visu dokumentu saturu un nebūs bijuši informēti par tā saturu.
- Autortiesības Eiropā Savienībā tiek regulētas atšķirīgi no autortiesībām Amerikas Savienotajās valstīs, kur tiek piemērots fair-use princips, līdz ar to Eiropas Savienībā un to starp arī Latvijā nav piemērojama tā taktika, kuru veic bibliotēkas ASV saglabājot liela apjoma datus un dokumentus neanalizējot katru dokumentu atsevišķi. Turklāt, arī ASV piemērojot fair-use principu, netiek izslēgts risks par iespējamām tiesvedībām vēlāk. Kaut arī Eiropas Savienības līmenī autortiesības ir mēģināts harmonizēt, joprojām ir atrodamas atšķirības arī katrā Eiropas dalībvalstu normatīvajā regulējumā un tas ko var darīt vienā Eiropas dalībvalstī automātiski nenozīmē, ka ir iespējams arī Latvijā.
- Autortiesību regulējums Eiropas līmenī ir ļoti pašu autoru aizsargājošs, līdz ar to pastāv maz un specifiski izņēmumu gadījumi, kad ir iespējams kaut ko veikt ar autora darbu bez paša autora atļaujas. Turklāt, Eiropas dalībvalstis nevar paplašināt šos

izņēmumus, to var izdarīt tikai mainot regulu. Primāri darbojas princips, ka autora darbus var izmantot tikai ar paša autora atļauju.

Kopsavilkums iespējamai rīcībai pa materiālu veidiem pievienots tālāk tabulas veidā.

Tabula 2. Rīcības iespēju kopsavilkums

Veids	Saglabāšana/arhivēšana	Atrādišana LNB/atmiņas institūciju klientiem
E-pasti, sms, messenger, whatsapp sarakstes, <u>kas satur personas datus</u>	<p>1) iespējams, ar personas piekrišanu (Izpētes ziņojuma 17. lpp.).</p> <p>2) iespējams, pamatojot ar Datu regulas 6.panta e) punktu (apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs) vai Datu regulas 9.panta j) punktu (ja tie ir īpašas kategorijas dati) plus norādot konkrētu LNB funkciju kāda tiek pildīta saglabājot šos datus (atsaucoties uz konkrētu likuma pantu).</p> <p>Bet ir jābūt arī veiktam līdzsvarošanas novērtējumam un tikai tad, ja šajā novērtējumā nonāk pie secinājuma, ka datu saglabāšanas rezultātā sabiedrības intereses iegūs vairāk nekā tiks aizskartas privātpersonas tiesības, tad datus var saglabāt. (19., 27.lpp.)</p>	<p>1) iespējams, ar personas piekrišanu, ja persona ir piekritusi konkrēti atrādišanai; (Izpētes ziņojuma 17.lpp., 48.-50.lpp.).</p> <p>2) iespējams, bet tas ir atkarīgs no konkrētā gadījuma izvērtējuma. Jāpamato ar Datu regulas 6.panta e) punktu vai Datu regulas 9.panta j) punktu (ja tie ir īpašas kategorijas dati) un likuma pantu, kurā ir noteikta konkrēta funkcija LNB šādu objektus atrādīt.</p> <p>Ir jāveic arī līdzsvarošanas novērtējums, kurā gala secinājums var būt arī, ka nav iespējams atrādīt šos objektus, jo personas tiesības būs vairāk aizskartas nekā no šīs atrādišanas iegūs sabiedrība. (27.lpp.).</p> <p>Jāņem vērā, ka šādā gadījumā ir jāievēro arī visas datu subjekta tiesības. Tikai veicot zinātnisko vai vēstures pētniecību, ir iespējams atsaukties uz izņēmuma gadījumiem, kad dažas datu subjekta tiesības var tikt ierobežotas.</p>
E-pasti, sms, messenger,	iespējams tikai ar darba autora piekrišanu. (32.-37.lpp.)	iespējams tikai ar darba autora piekrišanu. (32.-37.lpp.)

<p>whatsapp sarakstes, <u>kas satur aizsargātu autora darbu</u></p>	<p>Plus, protams, arī pašu sarakstes dalībnieku piekrišanai jābūt, ja tās nav vienas un tās pašas personas.</p>	<p>Plus, protams, arī pašu sarakstes dalībnieku piekrišanai jābūt, ja tās nav vienas un tās pašas personas.</p>
<p>Sociālo mediju ieraksti (Facebook, Twitter u.c.), <u>kas satur personas datus</u></p>	<p>1) Iespējams, ar personas piekrišanu (17., 44.-45.lpp.);</p> <p>2) Iespējams, pamatojot ar Datu regulas 6.panta e) punktu (apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs) vai Datu regulas 9.panta j)punktu (ja tie ir īpašas kategorijas dati) plus norādot konkrētu LNB funkciju kāda tiek pildīta saglabājot šos datus (atsaucoties uz konkrētu likuma pantu).</p> <p>Bet ir jābūt arī veiktam līdzsvarošanas novērtējumam un tikai tad, ja šajā novērtējumā nonāk pie secinājuma, ka datu saglabāšanas sabiedrības intereses iegūs vairāk nekā tiks aizskartas privātpersonas tiesības, tad var datus saglabāt. (19., 27.lpp.)</p>	<p>1) Iespējams, ar personas piekrišanu, ja persona ir piekritusi atrādīšanai; (17.lpp., 44.-45, 48.-50.lpp.);</p> <p>2) Iespējams, bet tas ir atkarīgs no konkrētā gadījuma izvērtējuma. Jāpamato ar Datu regulas 6.panta e) punktu vai Datu regulas 9.panta j)punktu (ja tie ir īpašas kategorijas dati) un likuma pantu, kurā ir noteikta konkrēta funkcija LNB šādus objektus atrādīt.</p> <p>Ir jāveic arī līdzsvarošanas novērtējums, kurā gala secinājums var būt arī, ka nav iespējams atrādīt šos objektus, jo personas tiesības būs vairāk aizskartas nekā no šīs atrādīšanas iegūs sabiedrība. (27.lpp.).</p> <p>Jāņem vērā, ka šādā gadījumā ir jāievēro arī visas datu subjekta tiesības. Tikai veicot zinātnisko vai vēstures pētniecību, ir iespējams atsaukties uz izņēmuma gadījumiem, kad dažas datu subjekta tiesības var tikt ierobežotas.</p>
<p>Sociālo mediju ieraksti (Facebook, Twitter u.c.), <u>kas</u></p>	<p>Iespējams bez darba autora atļaujas, bet pamatojot to ar Obligāto eksemplāru likumu, ka konkrētais sociālo mediju ieraksts ir tiešsaistes publikācija.</p>	<p>Iespējams tikai ar darba autora piekrišanu. (32.-37., 44.-45.lpp.)</p>

<u>satur aizsargātu autora darbu</u>	Ja nav iespējams pamatot ar tiešsaistes publikāciju, tad ir jāiegūst darba autora atļauja. (33.-37.lpp.)	
--	---	--

1. IEVADS

1.1 Dokumenta nolūks

Šī izpētes ziņojuma nolūks ir izpētīt normatīvo aktu prasības un ierobežojumus fizisku personu datu apstrādes jomā un autortiesību jomā, lai Latvijas Nacionālā bibliotēka varētu izstrādāt vadlīnijas un iespējamus rīcības modeļus nozīmīgu sociālo mediju satura un e-pastu sarakstes arhivēšanai un iespējamai atrādišanai lietotājiem.

1.2 Pieņēmumi un ierobežojumi

Dokuments sagatavots, ņemot vērā šādus pieņēmumus un ierobežojumus:

1. Pētījums ir veikts piemērojot spēkā esošo normatīvo regulējumu, gan Latvijas normatīvos aktus, gan Eiropas Savienības direktīvas un regulas. Tomēr ņemot vērā to, ka praksē šādu normatīvo aktu interpretācija attiecībā uz datu aizsardzības un autortiesību sfēras piemērošanu atmiņas institūcijām nepastāv vai pastāv ļoti ierobežotā apmērā, sniegtās atbildes ir uzskatāmas par aptuvenām un tās var mainīties, tiesām vai citām kompetentām institūcijām veicot atšķirīgu normatīvo aktu iztulkošanu.
2. Dokuments sagatavots, ņemot vērā pieņēmumu, ka Pasūtītāja un pārstāvju sniegtā informācija ir pietiekami detalizēta un patiesa, uz ko Izpildītājs paļaujas, un tādēļ neatkarīga informācijas pārbaude nav plānota un netiks veikta.

1.3 Termini un saīsinājumi

Tabula 3. Termini un saīsinājumi.

Termins, saīsinājums	Skaidrojums
Digitālais objekts, DO	Kultūrvēsturiskā mantojuma materiāls, kuram digitalizācijas procesā ir radīta digitāla kopija vai arī tas ir digitāli radīts (digitāli fiksēts), unikāls, jauns objekts – informācijas viens, kas var sastāvēt no: <ul style="list-style-type: none">• digitālā objekta datnēm (failiem), kas veido digitālā objekta pamatsaturu;• metadatiem jeb objekta apraksta, kas sniedz informāciju par digitālo objektu. Digitālā objekta metadati tiek veidoti objektu aprakstīšanas sistēmā.
DPA	Detalizētais projekta apraksts
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
Izpildītājs	SIA "Corporate Consulting"
KISC	Kultūras informācijas sistēmu centrs, kultūras ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde
KM	Kultūras ministrija
KMO	Kultūras mantojuma objekts

Termins, saīsinājums	Skaidrojums
LNA	Latvijas Nacionālais arhīvs
LNB, Pasūtītājs	Latvijas Nacionālā bibliotēka
LNKC	Latvijas Nacionālais kultūras centrs
NKMP	Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde
Projekts	Latvijas Nacionālās bibliotēkas īstenotais ERAF Projekts "Kultūras mantojuma satura digitalizācija (2.kārta)"
Projekta partneri	LNB, LNA, KISC, NKMP

1.4 Saistība ar citiem dokumentiem

Tabula 4. Saistība ar citiem dokumentiem.

Nr.p.k.	Dokumenta nosaukums	Datums
[1.]	Līgums Nr. 1.1-17.5.1/49 "Par konsultantu atbalstu projekta „Kultūras mantojuma satura digitalizācija (2.kārta)” realizācijā”.	13.09.2021
[2.]	Pasūtījums Nr. 1.1-17.5.1/55 "Līgums par esošās situācijas izpēti un programmatūras infrastruktūras attīstības plāna izstrādi”.	11.10.2021
[3.]	MK noteikumi Nr.115 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 2.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Nodrošināt publisko datu atkalizmantošanas pieaugumu un efektīvu publiskās pārvaldes un privātā sektora mijiedarbību" 2.2.1.2. pasākuma "Kultūras mantojuma digitalizācija" īstenošanas noteikumi”.	08.03.2016
[4.]	Fizisko personu datu apstrādes likums	21.06.2018.
[5.]	Eiropas Parlamenta un Padomes regula 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti	27.04.2016.
[6.]	Autortiesību likums	06.04.2000.
[7.]	Obligāto eksemplāru likums	18.05.2006.
[8.]	Arhīvu likums	11.02.2010.
[9.]	Likums par Latvijas Nacionālo bibliotēku	16.12.1992.
[10.]	Komercnoslēpuma aizsardzības likums	28.02.2019.

1.5 Darba izpildes pieeja

Veicot darba izpildi, tika pielietota dokumentu analīzes metode, lai veiktu saziņas platformu tīmekļa vietnēs pieejamās regulējošās informācijas izpēti un uz darba sfēru attiecināmo normatīvo aktu izpēti, kā arī, daļēji strukturētas intervijas, lai precizētu un papildinātu izpētes informāciju ar aspektiem, kas nav pieejami pakalpojumu sniedzēju publiskotajos dokumentos.

Ņemot vērā piemērojamo normatīvo regulējumu un tā prasības, tika veikta tiesību aktu interpretācija, izmantojot vēsturisko, gramatisko, sistēmisko un teleoloģisko iztulkošanas metodi. Atsevišķos gadījumos veicot arī Latvijas un Eiropas Savienības judikatūras analīzi.

2. FIZISKO PERSONU DATU APSTRĀDE

2.1 Kas ir personas dati?

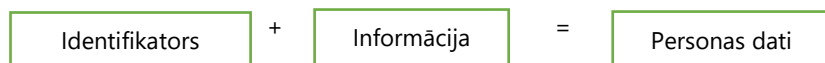
Fizisko personu datu apstrādi regulē galvenie divi dokumenti:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes regula 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (turpmāk- Datu regula) un
- 2) Fizisko personu datu apstrādes likums.

Saskaņā ar tiesību doktrīnu, Eiropas Savienības regulām ir augstāks spēks kā Latvijas likumiem, kas nozīmē, ja ir kādas pretrunas starp regulām un likumiem, jāpiemēro ir regulu noteikumi.

Personas dati ir jebkura informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu (datu subjektu). Identificējama fiziska persona ir tāda, kuru var tieši vai netieši identificēt, jo īpaši atsaucoties uz identifikatoru, piemēram, minētās personas vārdu, uzvārdu, identifikācijas numuru, atrašanās vietas datiem, tiešsaistes identifikatoru vai vienu vai vairākiem minētajai fiziskajai personai raksturīgiem fiziskās, fizioloģiskās, ģenētiskās, garīgās, ekonomiskās, kultūras vai sociālās identitātes faktoriem.

Informācija var būt gan objektīva, gan subjektīva. Lai informāciju uzskatītu par personas datiem, tai nav obligāti jābūt patiesai un pierādītai.

Ja iztrūkst vai nu identifikators, vai informācija, tad tie nav personas dati, kuri ir aizsargājami. Personas dati ir tikai tie kur ir gan informācija, gan identifikators. Jāatceras, ka identifikators var būt arī netiešs.

Persona var būt gan tieši identificējama – vārds, uzvārds, personas kods, attēls, korporatīvai e-pasts, biometriskie dati, gan netieši identificējama – tālruņa numurs, vecums, dzīves vieta, auto numurs u.c.

Ir iespējamās situācijas, kad viens objekts var gan būt, gan nebūt personas dati. Skatīt lūdzu zemāk piemērus.

Piemēri:

- 1) *Laimonis Stabiņš ir izcils skolnieks.* Šie ir personas dati, jo ir gan identifikators vārds, uzvārds – Laimonis Stabiņš, gan informācija – izcils skolnieks;
- 2) *Tel. 25966547 piedalās Superbingo izlozē.* Šie ir personas dati, jo ir gan netiešs identifikators – telefona numurs, gan informācija – piedalās izlozē.
- 3) *Laimonis Stabiņš strādā Rīgas Domes Informācijas departamentā.* Šie ir personas dati, jo ir gan tiešs identifikators – vārds, uzvārds, gan informācija – strādā Rīgas Domē;

- 4) *Jāņa Bērziņa parādsaistības ir EUR 10 000.* Šie nebūs personas dati, jo nav identifikatora, pēc ļoti izplatīta vārda, uzvārda nav iespējams identificēt konkrēto personu, līdz ar to informācija – parādsaistības ir EUR 10 000, bez identifikatora nav personas dati;
- 5) *SIA "Netto" ir uzsākts maksātnespējas process.* Šie nav personas dati, jo nav fiziskas personas;
- 6) *Laimoņa Stabiņa foto un video.* Šie ir personas dati, jo persona pēc foto un video ir identificējama un foto un video noteikti satur arī kādu informāciju;
- 7) signe22@gmail.com. Šie nav personas dati, jo iztrūkst informācijas. Netiešs identifikators e-pasts ir, bet nav informācijas par konkrēto personu.
- 8) indra.simsone@spectrumlegal.eu Šie būs personas dati, jo e-pastā ir minēts vārds, uzvārds, kas ir tiešs identifikators, un ir arī informācija -darba vietas nosaukums – Spectrumlegal.
- 9) *Mirušā Daiga bija ļoti laba skolotāja.* Šie nav personas dati, jo fiziskā persona par kuru sniegta informācija nav dzīva;
- 10) *Bauskas iela 10, Rīga.* Šie nav personas dati, jo nav informācijas, ir tikai netiešs identifikators.

2.2 Mirušu personu dati

- Datu regula aizsargā tikai dzīvu personu datus. Tā neattiecas uz mirušu personu datiem. Ja nav iespējams noskaidro vai persona ir dzīva vai mirusi, ieteicams, izmantot Arhīvu likuma 13.panta otrās daļas 4.punktā noteikto principu, *ja personas nāves datumu nav iespējams noteikt, pieejamība tiek ierobežota uz 110 gadiem pēc tās personas dzimšanas, uz kuru dokuments attiecas.* Respektīvi, pieņemt, ka cilvēka mūža ilgums ir 110 gadi.

2.3 Personas datu veidi

Datu regula visus personu datus iedala trīs lielās kategorijās:

- 1) "Parastie" dati;
- 2) Īpašu kategoriju dati;
- 3) Dati par sodāmībām un sodiem (kriminālsodi un administratīvā pārkāpuma sodi).

Parastie dati ir tie visi dati, kuri kvalificējas kā personas dati (identifikators + informācija), bet nav īpašu kategoriju dati vai dati par sodāmībām un sodiem.

Īpašu kategoriju personas dati ir dati kas atklāj:

- Rases vai etnisko piederību;
- Politiskos uzskatus;
- Reliģisko vai filozofisko pārliecību;

- Dalību arodbiedrībās;
- Ģenētisko datu, biometrisku datu, lai veiktu fiziskas personas unikālu identifikāciju;
- Veselības datu vai datu par fiziskas personas dzimumdzīvi vai seksuālo orientāciju apstrādi.

Veselības dati ir dati, kas saistīti ar fiziskas personas fizisko vai garīgo veselību, tostarp veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu, un kas atspoguļo informāciju par tās veselības stāvokli.

Biometriskie dati ir personas dati pēc specifiskas tehniskas apstrādes, kuri attiecas uz fiziskas personas fiziskajām, fizioloģiskajām vai uzvedības pazīmēm, kas ļauj veikt vai apstiprina minētās fiziskās personas unikālu identifikāciju, piemēram, sejas attēli vai daktiloskopijas dati.

Savukārt, **dati par sodāmībām un sodiem** ir informācija par personas kriminālsodiem un administratīvā pārkāpuma sodiem.

2.4 Vispārējie principi apstrādājot personas datus

Jebkādai personas datu apstrādei ir jāatbilst Datu regulas 5. pantā noteiktajiem apstrādes principiem un vienam no juridiskajiem pamatiem, kuri ir minēti Datu regulas 6. un 9.pantā. Pretējā gadījumā datu apstrāde nav likumīga.

Saskaņā ar Datu regulu tiek noteikti šādi personas datu apstrādes principi:

Personas dati:

- a) tiek apstrādāti likumīgi, godprātīgi un datu subjektam pārredzamā veidā ("likumīgums, godprātība un pārredzamība");
- b) tiek vākti konkrētos, skaidros un leģitīmos nolūkos, un to turpmāku apstrādi neveic ar minētajiem nolūkiem nesavietojamā veidā; turpmāka apstrāde arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs, zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos, vai statistikas nolūkos saskaņā ar 89. panta 1. punktu nav uzskatāma par nesavietojamu ar sākotnējiem nolūkiem ("nolūka ierobežojumi");
- c) ir adekvāti, atbilstīgi un ietver tikai to, kas nepieciešams to apstrādes nolūkos ("datu minimizēšana");
- d) ir precīzi un, ja vajadzīgs, atjaunināti; ir jāveic visi saprātīgi pasākumi, lai nodrošinātu, ka neprecīzi personas dati, ņemot vērā nolūkus, kādos tie tiek apstrādāti, bez kavēšanās tiktu dzēsti vai laboti ("precizitāte");
- e) tiek glabāti veidā, kas pieļauj datu subjektu identifikāciju, ne ilgāk kā nepieciešams nolūkiem, kādos attiecīgos personas datus apstrādā; personas datus var glabāt ilgāk, ciktāl personas datus apstrādās tikai arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs, zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos, vai statistikas nolūkos saskaņā ar 89. panta 1. punktu, ar noteikumu, ka tiek īstenoti atbilstoši tehniski un organizatoriski pasākumi,

kas šajā regulā paredzēti, lai aizsargātu datu subjekta tiesības un brīvības ("glabāšanas ierobežojums");

f) tiek apstrādāti tādā veidā, lai tiktu nodrošināta atbilstoša personas datu drošība, tostarp aizsardzība pret neatļautu vai nelikumīgu apstrādi un pret nejaušu nozaudēšanu, iznīcināšanu vai sabojāšanu, izmantojot atbilstošus tehniskos vai organizatoriskos pasākumus ("integritāte un konfidencialitāte").

2.5 Personas datu apstrādes tiesiskie pamati

Saskaņā ar Fizisko personu datu apstrādes likuma 25.pantu, datu apstrāde ir atļauta, ja ir vismaz viens no Datu regulā noteiktajiem pamatiem. Katrai no datu kategorijām ir noteikti savi tiesiskie pamati, pamatojoties tikai uz kuriem ir atļauta šo datu apstrāde.

Apstrāde Datu regulas izpratnē ir jebkura ar personas datiem vai personas datu kopumiem veikta darbība vai darbību kopums, ko veic ar vai bez automatizētiem līdzekļiem, piemēram, **vākšana**, reģistrācija, organizēšana, strukturēšana, **glabāšana**, pielāgošana vai pārveidošana, atgūšana, **aplūkošana**, izmantošana, izpaušana, nosūtīt, izplatīt vai **citādi darot tos pieejamus**, saskaņošana vai kombinēšana, ierobežošana, dzēšana vai iznīcināšana.

Attiecībā uz "parastajiem" datiem jeb 1.kategorija datiem, saskaņā ar Datu regulas 6.pantu, datu apstrāde ir likumīga tikai tādā apmērā un tikai tad, ja ir piemērojams vismaz viens no turpmāk minētajiem pamatojumiem:

- a) **datu subjekts ir devis piekrišanu savu personas datu apstrādei** vienam vai vairākiem konkrētiem nolūkiem;
- b) apstrāde ir vajadzīga līguma, kura līgumslēdzēja puse ir datu subjekts, izpildei vai pasākumu veikšanai pēc datu subjekta pieprasījuma pirms līguma noslēgšanas;
- c) apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uz pārzini attiecināmu juridisku pienākumu;
- d) apstrāde ir vajadzīga, lai aizsargātu datu subjekta vai citas fiziskas personas vitālas intereses;
- e) **apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs** vai īstenojot pārzinim likumīgi piešķirtās oficiālās pilnvaras;

Savukārt, īpašu kategoriju personas datus pēc būtības ir aizliegts apstrādāt vispār. Izņēmums no šī principa ir, ja izpildās kāds no zemāk uzskaitītajiem tiesiskajiem pamatiem:

a) datu subjekts ir devis nepārprotamu piekrišanu šo personas datu apstrādei vienam vai vairākiem konkrētiem nolūkiem;

b) apstrāde ir vajadzīga, lai realizētu pārziņa pienākumus un īstenotu pārziņa vai datu subjekta konkrētas tiesības nodarbinātības, sociālā nodrošinājuma un sociālās aizsardzības

tiesību jomā, ciktāl to pieļauj Savienības vai dalībvalsts tiesību akti vai koplīgums atbilstīgi dalībvalsts tiesību aktiem, paredzot piemērotas garantijas datu subjekta pamattiesībām un interesēm;

c) apstrāde ir vajadzīga, lai aizsargātu datu subjekta vai citas fiziskas personas vitālas intereses, ja datu subjekts ir fiziski vai tiesiski nespējīgs dot savu piekrišanu;

d) veicot legītimas darbības un nodrošinot atbilstošas garantijas, apstrādi veic fonds, apvienība vai jebkura cita bezpeļņas struktūra, kas to dara ar politisku, filozofisku, reliģisku vai ar arod biedrībām saistītu mērķi un ar nosacījumu, ka apstrāde attiecas tikai uz šīs struktūras locekļiem vai bijušajiem locekļiem, vai personām, kas ar šo struktūru uztur regulārus sakarus saistībā ar tās nolūkiem, un ka bez datu subjekta piekrišanas personas datus neizpauž ārpus minētās struktūras;

e) apstrāde attiecas uz personas datiem, kurus datu subjekts apzināti ir publiskojis;

f) apstrāde ir vajadzīga, lai celtu, īstenotu vai aizstāvētu likumīgas prasības, vai ikreiz, kad tiesas pilda savus uzdevumus;

g) apstrāde ir vajadzīga būtisku sabiedrības interešu dēļ, pamatojoties uz Savienības vai dalībvalsts tiesību aktiem, kas ir samērīgas izvirzītajam mērķim, ievēro tiesību uz datu aizsardzību būtību un paredz piemērotus un konkrētus pasākumus datu subjekta pamattiesību un interešu aizsardzībai;

h) apstrāde ir vajadzīga profilaktiskās vai arodmedicīnas nolūkos, darbinieka darbības novērtēšanai, medicīniskas diagnozes, veselības vai sociālās aprūpes vai ārstēšanas vai veselības vai sociālās aprūpes sistēmu un pakalpojumu pārvaldības nodrošināšanas nolūkos, pamatojoties uz Savienības vai dalībvalsts tiesību aktiem vai saskaņā ar līgumu ar veselības darba profesionāli un ievērojot 3. punktā minētos nosacījumus un garantijas;

i) apstrāde ir vajadzīga sabiedrības interešu dēļ sabiedrības veselības jomā, piemēram, aizsardzībai pret nopietniem pārrobežu draudiem veselībai vai augstu kvalitātes un drošības standartu nodrošināšanai, cita starpā zālēm vai medicīniskām ierīcēm, pamatojoties uz Savienības vai dalībvalsts tiesību aktiem, kas paredz atbilstošus un konkrētus pasākumus datu subjekta tiesību un brīvību, jo īpaši dienesta noslēpuma, aizsardzībai;

j) apstrāde ir vajadzīga arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs, zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos, vai statistikas nolūkos saskaņā ar 89. panta 1. punktu, pamatojoties uz Savienības vai dalībvalsts tiesību aktiem, kas ir samērīgi izvirzītajam mērķim, ievēro tiesību uz datu aizsardzību būtību un paredz piemērotus un konkrētus pasākumus datu subjekta pamattiesību un interešu aizsardzībai.

LNB, ievērojot Datu regulā noteikto, ir divas iespējas saglabāt un apstrādāt informāciju, kura satur personas datus:

- 1) iegūstot konkrētās personas piekrišanu (bet ņemot vērā, ka piekrišanu jebkurā brīdī var atsaukt);
- 2) pamatojot konkrēto dokumentu iegūšanu un apstrādi ar nepieciešamību to veikt sabiedrības interesēs.

2.5.1 Datu apstrādes pamats "Personas piekrišana"

Uzsākot darbības, kuras ietver personas datu apstrādi, pārzinim, kas būs LNB, vienmēr jāapsver paredzētās apstrādes atbilstošais likumīgais pamats. Datu subjekta piekrišana, kas saņemta saskaņā ar Datu regulas 6. panta 1. punkta a) apakšpunktu un 9. panta 2. punkta a) apakšpunktu, var būt juridiskais pamats datu apstrādei. Tomēr jāatzīmē, ka ir jābūt izpildītiem visiem nepārprotamas piekrišanas nosacījumiem, īpaši tiem, kas iekļauti Datu regulas 4. panta 11. punktā, 6. panta 1. punkta a) apakšpunktā, 7. pantā un 9. panta 2. punkta a) apakšpunktā. **Proti, piekrišanai jābūt brīvi sniegtai, konkrētai, apzinātai un nepārprotamai, un tā jāsniedz paziņojuma vai "skaidri apstiprinošas darbības" veidā.** Nevar uzskatīt, ka piekrišana ir sniegta brīvi, ja starp datu subjektu un pārzini pastāv skaidra nevienlīdzība. Tāpēc ir svarīgi, lai datu subjekts netiktu pakļauts spiedienam un nenonāktu nelabvēlīgā situācijā, ja nolemj nesniegt piekrišanu. Papildu norādījumi, īpaši par nepārprotamas piekrišanas jautājumu, ir atrodamī bijušās 29. panta darba grupas pamatnostādņēs par piekrišanu¹.

Ja apstrāde pamatojas uz piekrišanu, LNB ir jāspēj uzskatāmi parādīt, ka datu subjekts ir piekritis savu personas datu apstrādei. Ja datu subjekta piekrišanu dod saistībā ar rakstisku deklarāciju, kas attiecas arī uz citiem jautājumiem, lūgumu dot piekrišanu norāda tā, lai to varētu skaidri atšķirt no citiem jautājumiem, saprotamā un viegli pieejamā veidā, izmantojot skaidru un vienkāršu valodu.

Datu regulas 4. panta 11. punktā noteikts, ka datu subjekta piekrišana ir jebkura:

- brīvi sniegta,
- konkrēta,
- apzināta un
- viennozīmīga norāde uz datu subjekta vēlmēm, ar kuru viņš paziņojuma vai skaidri apstiprinošas darbības veidā sniedz piekrišanu savu personas datu apstrādei.

Elements "brīvi sniegta" norāda uz reālu izvēles iespēju un datu subjektu kontroli. Kopumā Datu regula paredz, ka gadījumos, kad datu subjektam nav reālas izvēles, kad viņš jūt, ka piekrišana ir piespiedu vai tās nesniegšanas rezultātā iestāsies nelabvēlīgas sekas, piekrišana nebūs spēkā esoša. Ja piekrišana ir iekļauta kā neapspriežama nosacījumu daļa, tā nav

¹ Bijušās 29. panta darba grupas Pamatnostādnes par piekrišanu saskaņā ar Regulu 2016/679, 2018. gada 10. aprīlis, WP259 01. redakcija, 17/LV, 18. lpp. (apstiprinājusi EDAK).

uzskatāma par brīvi sniegtu. Attiecīgi piekrišana netiks uzskatīta par brīvi sniegtu, ja datu subjekts nespēj atteikties vai atsaukt savu piekrišanu bez nelabvēlīgām sekām².

6. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir apstiprināts, ka datu subjekta piekrišana jāsniedz saistībā ar "vienu vai vairākiem konkrētiem" nolūkiem un ka datu subjekts var izvēlēties attiecībā uz katru no tiem. Prasības piekrišanai būt "konkrētai" mērķis ir nodrošināt datu subjektam zināmu lietotāja kontroli un pārredzamību.

Datu regulā ieviesta prasība piekrišanai būt apzinātai. Pamatojoties uz Datu regulas 5. pantu, pārredzamības prasība ir viens no pamatprincipiem, kas cieši saistīts ar godprātības un likumības principiem. Informācijas nodrošināšana datu subjektiem pirms piekrišanas saņemšanas ir būtiska, lai varētu pieņemt apzinātus lēmumus, saprast, kam viņi piekrīt, un, piemēram, izmantot tiesības atsaukt savu piekrišanu. Ja pārzinis nesniedz pieejamu informāciju, lietotāja kontrole kļūst iluzora un piekrišana kļūst par spēkā neesošu apstrādes pamatu. Apzinātas piekrišanas prasības neievērošanas sekas ir tādas, ka piekrišana būs spēkā neesoša un pārzinis, iespējams, būs pārkāpis Datu regulas 6. pantu.

Lai piekrišana būtu apzināta, datu subjekts jāinformē par noteiktiem elementiem, kas ir būtiski, izdarot izvēli. Tādēļ Eiropas Datu aizsardzības kolēģija uzskata, ka spēkā esošas izvēles saņemšanai ir nepieciešama vismaz šāda informācija:

- 1) pārziņa identitāte;
- 2) katras apstrādes darbības, kurai tiek lūgta piekrišana, nolūks;
- 3) kādi (kāda veida) dati tiks vākti un izmantoti;
- 4) tiesības atsaukt piekrišanu;
- 5) attiecīgos gadījumos informācija par datu izmantošanu automatizētu lēmumu pieņemšanā saskaņā ar 22. panta 2. punkta c) apakšpunktu; un
- 6) informācija par iespējamiem datu pārsūtīšanas riskiem atbilstības lēmuma un atbilstošu aizsardzības pasākumu neesamības gadījumā, kā aprakstīts 46. pantā³.

Tomēr pētniekiem būtu jāapzinās, ka, ja piekrišanu izmanto kā likumīgu pamatu apstrādei, indivīdiem saskaņā ar Datu regulas 7. panta 3. punktu ir jābūt iespējai jebkurā laikā šo piekrišanu atsaukt. Ja piekrišana tiek atsaukta, visas datu apstrādes darbības, kuru pamatā bija piekrišana, joprojām ir likumīgas saskaņā ar Datu regulu, taču pārzinis aptur attiecīgās apstrādes darbības un, ja nav cita likumīga pamata, kas ļautu saglabāt datus turpmākai apstrādei, pārzinim dati būtu jādzēš. Atsaukt piekrišanu ir tikpat viegli kā to dot.

Sīkāku un detalizētāku informāciju par to kādai jābūt piekrišanai, lai tā atbilstu Datu regulai, var izlasīt šeit:

https://edpb.europa.eu/sites/default/files/files/file1/edpb_guidelines_202005_consent_lv.pdf

² Pamatnostādnes 05/2020 par piekrišanu saskaņā ar Regulu 2016/679, Eiropas Datu aizsardzības kolēģija.

³ Pamatnostādnes 05/2020 par piekrišanu saskaņā ar Regulu 2016/679, Eiropas Datu aizsardzības kolēģija.

2.5.2 Datu apstrādes pamats “Lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs”

Datu regulas 6. panta 1.punkta e) apakšpunkts (attiecībā uz parastajiem datiem) vai Datu regulas 9. panta 2. punkta j) apakšpunktu (attiecībā uz īpašu kategoriju datiem) var būt juridiskais pamats personas datu apstrādei arhivēšanas, zinātniskās un vēstures pētniecības nolūkā sabiedrības interesēs.

Savukārt, Datu regulas 89. pants nosaka, ka katra valsts savos likumos var paredzēt atkāpes no datu aizsardzības gadījumos, ja datu apstrāde tiek veikta arhivēšanas nolūkos, zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos vai statistikas nolūkos. To arī Latvija ir darījusi, nostiprinot šīs tiesības Fizisko personu datu apstrādes likuma 30. un 31.pantā.

Tomēr arī uz apstrādi arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs, zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos, vai statistikas nolūkos saskaņā ar šo regulu attiecas atbilstošas garantijas datu subjekta tiesībām un brīvībām. Tas nozīmē, ka LNB apstrādājot personas datus vienalga ir jāievēro Datu regulas pamatprincipi datu apstrādē, un tikai atsevišķos izņēmuma gadījumos, LNB var atkāpties un nepiemērot dažus Datu regulas pantus, kuri nosaka datu subjekta tiesības.

Ar Datu regulas 89.pantā minētajām garantijām tiek saprasts, ka LNB ir jānodrošina, ka pastāv tehniski un organizatoriski pasākumi, jo īpaši, lai **nodrošinātu datu minimizēšanas principa ievērošanu. Tas nozīmē, ka jāvāc un jāapstrādā pēc iespējas mazāk personas datu, tikai tik cik ir nepieciešams LNB nolūka īstenošanai.** Minētie pasākumi var ietvert pseidonimizēšanu, ar noteikumu, ka minētos nolūkus var sasniegt minētajā veidā.

2.5.2.1

2.5.2.2 Nacionālie tiesību akti

Datu regulas 45.apsvērumš nosaka - ja apstrādi veic saskaņā ar uz pārzini attiecināmu juridisku pienākumu, vai ja apstrāde ir nepieciešama, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot oficiālas pilnvaras (Datu regulas 6.panta 1.punkta e) apakšpunkts), **apstrādes pamatam vajadzētu būt noteiktam Savienības vai dalībvalsts tiesību aktos.** Tas nozīmē, ka mērķim un personas datu apstrādes pamatam ir jābūt skaidri definētam Latvijas normatīvajos aktos un tikai šajos gadījumos, kad likumā ir precīzi definēts kādus uzdevumus LNB ir pienākums veikt, tad datu apstrāde, pamatojoties uz Datu regulas 6.panta 1.punkta e) apakšpunktu būs likumīga.

Pētījumu autoru ieskatā, LNB nav tiesīga izdomāt jaunas funkcijas un uzdevumus, ko tā veiks, ja tās nav noteiktas Latvijas normatīvajos aktos un kopā ar Datu regulas 6.pantu, veikt personas datu apstrādi. Visticamāk, šāda personas datu apstrādes tiks uzskatīta par nelikumīgu. LNB ir jābalstās uz likumos jau noteiktajām funkcijām, tiesībām un pienākumiem – likumā par Latvijas Nacionālo bibliotēku, Obligāto eksemplāru likumā, Arhīvu likumā u.c.

Datu regula gan neprasa katrai atsevišķai apstrādei konkrētu tiesību aktu. Var pietikt ar tiesību aktu, uz ko balstās vairākas apstrādes darbības kopā, pamatojoties uz juridisku pienākumu, kas LNB jāpilda.

2.5.2.3 Likums par Latvijas Nacionālo bibliotēku

Likumā par Latvijas Nacionālo bibliotēku 6.pantā ir konkrēti definētas kādas ir LNB funkcijas, kuras tiek veiktas visas sabiedrības interesēs. Līdz ar to, LNB var veikt fizisku personu datu apstrādi, pamatojot to ar Datu regulas 6.panta 1.punkta e) apakšpunktu (attiecībā uz parastajiem datiem) vai Datu regulas 9.panta 2.punkta j) apakšpunktu (attiecībā uz īpašu kategoriju datiem) kopā ar kādu likuma par Latvijas Nacionālo bibliotēku 6.pantā norādītājām LNB funkcijām.

Papildus vēl viena LNB funkcija ir minēta Obligāto eksemplāru likumā, konkrēti 4.panta trešajā daļā - Latvijas Nacionālajai bibliotēkai ir tiesības un pienākums saglabāt Latvijā radītas tiešsaistes publikācijas vienu kopiju.

Pamatnoteikums datu apstrādē ir tāds, ka ir jābūt norādītam konkrētam mērķim kāpēc datu apstrāde vispār ir jāveic un kādas darbības tiks darītas. LNB gadījumā šie mērķi ir ierakstīti likumā un datu apstrādi var pamatot tikai ar likumā noteikto funkciju (mērķu) izpildi.

Vispārējā gadījumā, ja ir konstatēts, ka datu apstrādātājs ir tiesīgs likumīgi veikt fiziskās personas datu apstrādi, tad viņam ir jāievēro arī Datu regulā noteiktās datu subjekta tiesības.

2.6 Datu subjekta tiesības

2.6.1 Datu regulas 14.pants - Informācija, kas jāsniedz, ja personas dati nav iegūti no datu subjekta

Ja personas datus pārzinis iegūst no cita subjekta nevis pašas personas, parasti datu subjekts ir individuāli jāinformē par apstrādes darbību un par to, ka personas dati tiek apstrādāti arhivēšanas, zinātniskiem vai vēstures pētniecības nolūkiem. Sniegtajai informācijai būtu jāietver visi Datu regulas 13. vai 14. pantā minētie elementi. Jāatzīmē, ka pētnieki bieži apstrādā datus, ko viņi nav ieguvuši tieši no datu subjekta. Tāpēc šajā sadaļā galvenokārt būs runa par Datu regulas 14. pantu, kas attiecas uz informācijas sniegšanas pienākumiem gadījumos, kad personas dati netiek vākti tieši no datu subjekta

2.6.1.1 Kad jāinformē datu subjekts?

Ja personas dati nav iegūti no datu subjekta, Datu regulas 14. panta 3.punkta a) apakšpunktā ir noteikts, ka pārzinis sniedz informāciju "saprātīgā termiņā pēc personas datu iegūšanas, bet vēlākais mēneša laikā, ņemot vērā konkrētos apstākļus, kādos personas dati tiek apstrādāti". Ja dati tiek apstrādāti arhivēšanas, zinātniskos vai vēstures pētniecības nolūkos un ņemot vērā apstrādāto datu sensitivitāti, saskaņā ar 89. panta 1. punktu atbilstīgs aizsardzības pasākums ir informācijas sniegšana datu subjektam saprātīgā laikposmā pirms jaunā pētniecības projekta vai arhivēšanas īstenošanas. Tas ļauj datu

subjektam uzzināt par pētniecības projektu un dod viņam/viņai iespēju iepriekš izmantot savas tiesības.

2.6.1.2 Izņēmumi

Tomēr Datu regulas 14. panta 5. punktā ir paredzēti četri informēšanas pienākuma izņēmumi. Īpaši svarīgs ir izņēmums, kas paredzēts Datu regulas 14. panta 5.punkta b) apakšpunktā ("informācijas sniegšana nav iespējama vai tā prasītu nesamērīgi lielas pūles") un c) apakšpunktā ("iegūšana vai izpaušana ir skaidri paredzēta Savienības vai dalībvalsts tiesību aktos").

1. Informācijas sniegšana nav iespējama

Savās pamatnostādnēs par pārredzamības principu⁴ bijusi Datu regulas 29. panta darba grupa jau ir norādījusi, ka "situācija, kurā saskaņā ar 14. panta piektās daļas b) apakšpunktu "nav iespējams" sniegt informāciju, ir situācija "visu vai neko", jo kaut kas vai nu ir, vai nav iespējams; nepastāv neiespējamības pakāpes. Tādējādi, ja datu pārzinis cenšas paļauties uz šo atbrīvojumu no pienākuma izpildes, tam ir uzskatāmi jāparāda fakti, kas faktiski liedz viņam sniegt attiecīgo informāciju datu subjektiem. Ja pēc noteikta laikposma faktori, kas izraisīja "neiespējamību", vairs nepastāv un kļūst iespējams sniegt informāciju datu subjektiem, datu pārzinim tas būtu nekavējoties jā dara. Praksē būs ļoti nedaudzas situācijas, kad datu pārzinis var uzskatāmi parādīt, ka sniegt informāciju datu subjektiem faktiski nav iespējams."

Līdz ar to LNB atsaukties uz šo izņēmumu un tāpēc nesniegt informāciju datu subjektam nebūtu ieteicams. To var darīt tikai tādos gadījumos, kad pierādāms, ka tiešām informācijas sniegšana nav iespējama, nevis ir ļoti apgrūtināta.

2. Nesamērīgi lielas pūles

Nosakot, kas uzskatāms par nesamērīgi lielām pūlēm, Datu regulas 62. apsvērumā kā iespējamie vērā ņemamie faktori ir minēti: datu subjektu skaits, datu vecums un jebkādas pieņemtās atbilstošās garantijas. Iepriekš minētajās Pārredzamības pamatnostādnēs⁵ ir ieteikts, ka pārzinim tāpēc būtu jāveic samērīguma pārbaude, lai novērtētu datu pārzinim radītās pūles, sniedzot informāciju datu subjektam, attiecībā pret ietekmi un sekām datu subjektam, ja viņam vai viņai šī informācija netiek sniegta. Piemērs. Ja lielam skaitam datu

⁴ Sk. bijušās 29. panta darba grupas Pārredzamības pamatnostādnes saskaņā ar Regulu 2016/679, pēdējoreiz pārskatītas 2018. gada 11. aprīlī, WP260 01. redakcija, 17/LV, 28. lpp. (apstiprinājusi EDAK). Pieejamas https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=622227

⁵ Bijušās 29. panta darba grupas Pārredzamības pamatnostādnes saskaņā ar Regulu 2016/679, pēdējoreiz pārskatītas 2018. gada 11. aprīlī, WP260 01. redakcija, 17/LV, 30. lpp. (apstiprinājusi EDAK).

subjektu nav pieejama kontaktinformācija, to varētu uzskatīt par situāciju, kurā informācijas sniegšana prasā nesamērīgi lielas pūles.

Lai izmantotu šo izņēmumu, datu pārziņiem ir jāpierāda, ka 14. panta 1. punktā noteiktā informācijas sniegšana pati par sevi varētu neļaut sasniegt vai būtiski traucētu sasniegt minētās apstrādes mērķus.

Ja tiek apstrādāti ļoti daudzu personu dati vai arī iespējams iegūt visiem kontaktinformāciju, to varētu uzskatīt par nesamērīgi lielām pūlēm, kas nozīmē, ka LNB varētu atsaukties uz šo izņēmumu un tāpēc nepiemērot Datu regulas 14.pantu, kurā ir noteikts LNB pienākums informēt datu subjektu par to ka tiek apstrādāti viņa dati.

3. Iegūšana vai izpaušana ir skaidri paredzēta Savienības vai dalībvalsts tiesību aktos

Datu regulas 14. panta 5.punkta c) apakšpunkts pieļauj atkāpi no informācijas sniegšanas prasībām 14. panta 1., 2. un 4. punktā, ja personas datu iegūšana vai izpaušana "ir skaidri paredzēta Savienības vai dalībvalsts tiesību aktos, kuri ir piemērojami pārzinim." Kā norādīts iepriekš minētajās Pārredzamības pamatnostādņēs, šādiem tiesību aktiem ir tieši jāattiecas uz datu pārziņi, un datu pārzinim datu iegūšanai vai izpaušanai ir jābūt obligātai. Atsaucoties uz šo atbrīvojumu, datu pārzinim ir jāspēj parādīt, kā uz viņu attiecas konkrētie tiesību akti un kādā veidā tie pieprasa, lai viņš vai nu iegūst, vai izpauž attiecīgos personas datus.

2.6.2 Datu regulas 15.pants - Datu subjekta piekļuves tiesības

Datu subjektam ir tiesības saņemt no pārziņa apstiprinājumu par to, vai attiecībā uz datu subjektu tiek vai netiek apstrādāti personas dati, un, ja tiek, datu subjektam ir tiesības piekļūt attiecīgajiem datiem un saņemt šādu informāciju:

- a) apstrādes nolūki;
- b) attiecīgo personas datu kategorijas;
- c) personas datu saņēmēji vai saņēmēju kategorijas, kam personas dati ir izpausti vai kam tos izpaudīs, jo īpaši saņēmēji trešās valstīs vai starptautiskās organizācijās;
- d) ja iespējams, paredzētais laikposms, cik ilgi personas dati tiks glabāti, vai, ja nav iespējams, kritēriji, ko izmanto minētā laikposma noteikšanai;
- e) tas, ka pastāv tiesības pieprasīt no pārziņa datu subjekta personas datu labošanu vai dzēšanu, vai personas datu apstrādes ierobežošanu vai tiesības iebilst pret šādu apstrādi;
- f) tiesības iesniegt sūdzību uzraudzības iestādei;
- g) visa pieejamā informācija par datu avotu, ja personas dati netiek vākti no datu subjekta;
- h) tas, ka pastāv automatizēta lēmumu pieņemšana, tostarp profilēšana, kas minēta 22. panta 1. un 4. punktā, un – vismaz minētajos gadījumos – jēgpilna informācija par tajā

ietverto loģiku, kā arī šādas apstrādes nozīmīgumu un paredzamajām sekām attiecībā uz datu subjektu.

Datu pārzinim ir jāsniedz apstrādājamo personas datu kopija datu subjektam. Jebkura datu subjektam paziņotā informācija ir jāsniedz viņam saprotamā formā, kas nozīmē, ka pārzinim ir jāpārliedz, ka datu subjekts saprot sniegto informāciju.

Datu regulā ir paredzēts, ka arhivēšanas, zinātniskās un vēstures pētniecības nolūkos, attiecībā uz šī panta piemērošanu var būt izņēmumi. Tā, piemēram, Fizisku personu datu apstrādes likuma 30.pantā ir noteikts izņēmums, ka apstrādājot datus arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs Datu regulas 15.pantā noteiktās tiesības datu subjekts īsteno atbilstoši arhīva jomu regulējošajiem normatīvajiem aktiem.

Savukārt, Fizisku personu datu apstrādes likuma 31.pantā ir noteikts izņēmums, ka apstrādājot datus zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos Datu regulas 15.pantā noteiktās tiesības netiek piemērotas.

Tas attiecīgi nozīmē, ka LNB var piemērot šos izņēmumus likumā noteiktajos gadījumos.

2.6.3 Datu regulas 16.pants – tiesības labot

Datu subjektam ir tiesības panākt, lai pārzinis bez nepamatotas kavēšanās labotu neprecīzus datu subjekta personas datus. Ņemot vērā apstrādes nolūkus, datu subjektam ir tiesības panākt, lai nepilnīgi personas dati tiktu papildināti, tostarp sniedzot papildu paziņojumu.

Fizisku personu datu apstrādes likuma 30.pantā ir noteikts izņēmums, ka apstrādājot datus arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs Datu regulas 16.pantā noteiktās tiesības datu subjekts īsteno atbilstoši arhīva jomu regulējošajiem normatīvajiem aktiem.

Savukārt, Fizisku personu datu apstrādes likuma 31.pantā ir noteikts izņēmums, ka apstrādājot datus zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos Datu regulas 16.pantā noteiktās tiesības netiek piemērotas.

Līdz ar to, LNB jāvadās pēc katras atsevišķas situācijas un var būt gadījumi, kad Datu regulas 16.pants nav jāpiemēro.

2.6.4 Datu regulas 17.pants – tiesības uz dzēšanu (tiesības tikt aizmirstam)

Datu subjektam ir tiesības panākt, lai pārzinis bez nepamatotas kavēšanās dzēstu datu subjekta personas datus, un pārziņa pienākums ir bez nepamatotas kavēšanās dzēst personas datus, ja pastāv viens no šādiem nosacījumiem:

- a) personas dati vairs nav nepieciešami saistībā ar nolūkiem, kādos tie tika vākti vai citādi apstrādāti;
- b) datu subjekts atsauc savu piekrišanu, uz kuras pamata veikta apstrāde saskaņā ar 6. panta 1. punkta a) apakšpunktu vai 9. panta 2. punkta a) apakšpunktu, un ja nav cita likumīga pamata apstrādei;
- c) datu subjekts iebilst pret apstrādi saskaņā ar 21. panta 1. punktu, un apstrādei nav nekāda svarīgāka leģitīma pamata, vai arī datu subjekts iebilst pret apstrādi saskaņā ar 21. panta 2. punktu;
- d) personas dati ir apstrādāti nelikumīgi;
- e) personas dati ir jādzēš, lai nodrošinātu, ka tiek pildīts juridisks pienākums, kas noteikts Savienības vai dalībvalsts tiesību aktos, kuri ir piemērojami pārzinim;
- f) personas dati ir savākti saistībā ar informācijas sabiedrības pakalpojumu piedāvāšanu, kā minēts 8. panta 1. punktā.

3. Šā panta 1. un 2. punktu nepiemēro, ciktāl apstrāde ir nepieciešama:

- a) lai īstenotu tiesības uz vārda brīvību un informāciju;
- b) lai izpildītu juridisku pienākumu, kas prasa veikt apstrādi, kā paredzēts Savienības vai dalībvalsts tiesību aktos, kuri piemērojami pārzinim, vai lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai saistībā ar pārzinim likumīgi piešķirto oficiālo pilnvaru īstenošanu;
- c) pamatojoties uz sabiedrības interesēm sabiedrības veselības jomā saskaņā ar 9. panta 2. punkta h) un i) apakšpunktu, kā arī 9. panta 3. punktu;
- d) arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs, zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos, vai statistikas nolūkos saskaņā ar 89. panta 1. punktu, ciktāl 1. punktā minētās tiesības varētu neļaut vai būtiski traucēt sasniegt minētās apstrādes mērķus; vai**
- e) lai celtu, īstenotu vai aizstāvētu likumīgas prasības.

Pierādīšanas pienākums, ka datu apstrāde ir likumīga, gulstas uz LNB un LNB būs atbildīga par apstrādes likumību. Pārzinim jeb LNB jebkurā brīdī jāspēj pierādīt, ka datu apstrādei ir pamatots tiesiskais pamats, pretējā gadījumā apstrāde ir jāpārtrauc. **Tomēr, Datu regulā ir noteikti izņēmumi no tiesībām tikt aizmirstam, tostarp, ja personas datu apstrāde ir nepieciešama - arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs, zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos vai statistikas mērķiem. Tas nozīmē, ka LNB var noraidīt datu subjektu lūgumus dzēst viņu datus, ja dati ir savākti un tiek apstrādāti arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs.**

2.6.5 Datu regulas 18.pants – tiesības ierobežot apstrādi

Datu subjektam ir tiesības ierobežot savu datu apstrādi, ja izpildās kāds no nosacījumiem:

- a) datu subjekts apstrīd personas datu precizitāti – uz laiku, kurā pārzinis var pārbaudīt personas datu precizitāti;
- b) apstrāde ir nelikumīga, un datu subjekts iebilst pret personas datu dzēšanu un tās vietā pieprasa datu izmantošanas ierobežošanu;
- c) pārzinim personas dati apstrādei vairs nav vajadzīgi, taču tie ir nepieciešami datu subjektam, lai celtu, īstenotu vai aizstāvētu likumīgas prasības;
- d) datu subjekts ir iebildis pret apstrādi saskaņā ar 21. panta 1. punktu, kamēr nav pārbaudīts, vai pārziņa legītīmie iemesli nav svarīgāki par datu subjekta legītīmajiem iemesliem.

Ja datu apstrāde notiek arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs un zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos, tad Fiziskos personu datu apstrādes likums 30. un 31.pantā ir paredzējis, ka LNB var nepiemērot šīs datu subjekta tiesības, ciktāl tās var neļaut vai būtiski traucēt konkrēto nolūku sasniegšanu.

2.6.6 Datu regulas 19.pants - pienākums ziņot par personas datu labošanu vai dzēšanu, vai apstrādes ierobežošanu

Datu regula nosaka, ka pārzinis katram saņēmējam, kuram personas dati ir izpausti, ziņo par jebkuru personas datu labojumu vai dzēšanu vai apstrādes ierobežošanu, kas veikta saskaņā ar 16. pantu, 17. panta 1. punktu un 18. pantu, izņemot, ja izrādās, ka tas nav iespējams, **vai ja tas ir saistīts ar nesamērīgi lielām pūlēm**. Pārzinis informē datu subjektu par minētajiem saņēmējiem, ja datu subjekts to pieprasa.

Šo pantu var nepiemērot tikai arhivēšanas nolūkā sabiedrības interesēs. Attiecībā uz datu apstrādi zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkā, panta nosacījumi ir jāievēro un pētnieki ir jāinformē, ja konkrētais datu subjekts ir prasījis labot vai dzēst datus vai ir noteikts datu apstrādes ierobežojums. Vienīgais izņēmums, kad to varētu neveikt ir tad, ja konkrētā darbība (ziņot visiem pētniekiem) būtu saistīta ar nesamērīgi lielām pūlēm vai neiespējama. Strīdus gadījumā gan LNB būtu atbildīga un viņai būtu jāpierāda, ka tiešām nepastāvēja iespēja ziņot vai bija kādas nesamērīgi lielas pūles jāveic, lai piemērotu šo pantu.

2.6.7 Datu regulas 21.pants – tiesības iebilst

Datu subjektam, balstoties uz iemesliem saistībā ar viņa īpašo situāciju, ir tiesības jebkurā laikā iebilst pret savu personas datu apstrādi, kas pamatojas uz 6. panta 1. punkta e) vai f) apakšpunktu, tostarp profilēšanu, kas pamatojas uz minētajiem noteikumiem. Pārzinis personas datus vairs neapstrādā, izņemot, ja pārzinis norāda uz pārliecinošiem legītīmiem apstrādes iemesliem, kas ir svarīgāki par datu subjekta interesēm, tiesībām un brīvībām, vai lai celtu, īstenotu vai aizstāvētu likumīgas prasības.

Tomēr, ja personas datus apstrādā zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos vai statistikas nolūkos, datu subjektam, pamatojoties uz savu īpašo situāciju, ir tiesības iebilst pret savu personas datu apstrādi, izņemot, ja apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs.

2.6.8 Datu subjekta tiesību ierobežojumi

Tikai Datu regulas un likumā noteiktajos gadījumos, LNB ir tiesības nepiemērot atsevišķas datu subjektu tiesības.

Fizisko personu datu apstrādes likuma 30. un 31.pantā ir noteikti ierobežojumi datu subjekta tiesībām.

30. pants. Datu apstrāde arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs

(1) Ja datus apstrādā arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs, lai veidotu, uzkrātu, izvērtētu, saglabātu un izmantotu nacionālo dokumentāro mantojumu, datu regulas 15. un 16. pantā noteiktās tiesības datu subjekts īsteno atbilstoši arhīva jomu regulējošiem normatīvajiem aktiem.

(2) Ja datus apstrādā arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs, lai veidotu, uzkrātu, izvērtētu, saglabātu un izmantotu nacionālo dokumentāro mantojumu, datu regulas 18., 19., 20. un 21. pantā noteiktās datu subjekta tiesības netiek piemērotas, ciktāl tās var neļaut vai būtiski traucēt konkrēto nolūku sasniegšanu un atkāpes ir vajadzīgas šo nolūku sasniegšanai.

31. pants. Datu apstrāde zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos

Ja datus apstrādā zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos sabiedrības interesēs, datu regulas 15., 16., 18. un 21. pantā noteiktās datu subjekta tiesības netiek piemērotas, ciktāl tās var neļaut vai būtiski traucēt konkrēto nolūku sasniegšanu un atkāpes ir vajadzīgas šo nolūku sasniegšanai.

Savukārt, likumā par Latvijas Nacionālo Bibliotēku, 6¹.pants nosaka:

Fizisko personu datu apstrādes ierobežojumi

(1) Šā likuma [6. panta](#) pirmās daļas 4. punktā un trešajā daļā noteikto funkciju izpildē Latvijas Nacionālā bibliotēka, veicot personas datu apstrādi zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos un nodrošinot sabiedrības intereses attiecībā uz informācijas pieejamību, nepiemēro Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa regulas (ES) [2016/679](#) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu [95/46/EK](#) (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (turpmāk — Regula) 15. pantu.

(2) Veicot šā likuma [6. panta](#) ceturtajā daļā noteiktās funkcijas zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos, tai skaitā akadēmiskās izpausmes vajadzībām, un vienlaikus nodrošinot sabiedrības intereses attiecībā uz pārbaudītu un uzticamu informāciju, Latvijas

Nacionālā bibliotēka apstrādā, tai skaitā iegūst, glabā un publicē, personas datus, ieskaitot īpašu kategoriju personas datus un datus par sodāmību un pārkāpumiem. Attiecībā uz veikto personas datu apstrādi netiek piemērots Regulas 15. pants. Regulas 16., 17. un 18. pants netiek piemērots attiecībā uz Nacionālo enciklopēdiju grāmatas formā.

Pētījumu autoru ieskatā šobrīd situācija ir tāda, ka, ņemot vērā likumā par Latvijas Nacionālo bibliotēku papildus ievietoto 6¹.pantu, kurā ir ļoti sašaurinātas LNB iespējas nepiemērot datu subjektu tiesības, tad LNB attiecībā uz šajā likumā minētajā visām savām pamatfunkcijā ir tiesīga apstrādā personas datus, bet ievērojot visas datu subjekta tiesības, kuras ir nostiprinātas Datu regulā. Un tikai uz atsevišķiem izņēmuma gadījumiem, kas ir konkrēti minēti 6.¹ pantā, LNB var nepiemērot Datu regulas 15.pantu.

Savukārt, kas attiecas uz LNB funkciju, kas ir definēta Obligātā eksemplāra likumā vai kādā citā likumā, tad uz to attiecas vispārējais datu subjekta tiesību ierobežojums par datu apstrādi arhivēšanās nolūkos sabiedrības interesēs (Fizisku personu datu apstrādes likuma 30.pants un 31.pants) un šajā gadījumā autoru ieskatā LNB var nepiemērot vairākus Datu regulas pantus, proti 18., 19., 20. un 21.pantu, ciktāl tie neļauj vai būtiski traucē sasniegt konkrēto mērķi.

Tomēr, Datu regulā noteiktais datu apstrādes pamats (sabiedrības interesēs) nav automātiski piemērojams, katram konkrētam gadījumam LNB ir jāveic datu subjekta ierobežoto tiesību un sabiedrības interešu izsvēršana (līdzsvarošanas pienākums). Turklāt, gan datu apstrādes pamatojumam, gan līdzsvarošanas novērtējumam ir jābūt dokumentētam, lai pēc tam nepieciešamības gadījumā, LNB būtu iespējas pierādīt, ka šāda izsvēršana ir tikusi veikta un kādi ir bijuši argumenti kāpēc LNB uzskata, ka datu apstrāde dos lielāku labumu sabiedrībai, nekā nodarīs ierobežojumus datu subjekta brīvībām un tiesībām.

2.6.9 Datu apstrāde arhivēšanas nolūkos

Fizisko personu datu apstrādes likuma 30.pantā ir noteikti izņēmumi, kad LNB varētu nepiemērot atsevišķus Datu regulas pantus, ja tā veic datu apstrādi arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs.

Datu regulas 158.apsvērumā ir noteikts, ka publiskām iestādēm vai publiskām vai privātām struktūrām, kuras glabā sabiedriskas nozīmes ierakstus, vajadzētu būt dienestiem, kuriem saskaņā ar Savienības vai dalībvalstu tiesību aktiem ir juridisks pienākums iegūt, saglabāt, novērtēt, kārtot, aprakstīt, paziņot, popularizēt, izplatīt ierakstus, kuriem ir pastāvīga vispārēja sabiedriska nozīme, un sniegt piekļuvi tiem. Tas nozīmē, ka atsaukties uz šo izņēmumu LNB var tikai tad, ja kādā normatīvā aktā ir konkrēti noteikts LNB pienākums iegūt, saglabāt u.c. personas datus arhivēšanas nolūkos.

Autoru ieskatā, šāds pamatojums varētu būt likumā par Latvijas Nacionālo bibliotēku, bet iespējams, likumā jau norādītās funkcijas vēlams papildināt.

Tomēr, ir ņemams vērā, ka šajā 30.panta izņēmumā ir minēts, ka LNB nevar vienkārši arhivēt jebkādu dokumentus un pamatot to ar arhivēšanu sabiedrības interesēs un tāpēc ierobežot datu subjekta tiesības, bet šiem dokumentiem ir jābūt ar potenciālu kļūt par nacionālo dokumentāro mantojumu.

Savukārt, nacionālā dokumentārā mantojuma definīcija ir atrodama Arhīvu likuma 14.pantā un tas ir :

1) Nacionālais dokumentārais mantojums ir nacionālā kultūras mantojuma daļa, ko veido:

- 1) Latvijas Nacionālajā arhīvā uzkrātie dokumenti ar arhīvisko vērtību;
- 2) institūciju uzkrātie pastāvīgi glabājamie dokumenti ar arhīvisko vērtību;
- 3) privātie dokumenti ar arhīvisko vērtību, ievērojot šā panta otrajā daļā noteikto;
- 4) no ārvalstīm iegūtie dokumenti ar arhīvisko vērtību vai apliecinātas to kopijas.

(2) Privāto dokumentu ar arhīvisko vērtību var iekļaut nacionālajā dokumentārajā mantojumā pēc dokumenta īpašnieka vai Latvijas Nacionālā arhīva ierosinājuma saskaņā ar pušu noslēgtu līgumu, ievērojot šajā likumā noteikto kārtību.

Tātad tie var būt sociālo mediju ieraksti vai e-pasta sarakstes ar iespējamu arhīvisko vērtību, kas definēta Arhīvu likuma 8.pantā.

8.pants. Dokumenta arhīviskās vērtības noteikšana

(1) Dokumenta arhīvisko vērtību nosaka attiecīgā dokumenta izvērtēšanas procesā, ievērojot šādus kritērijus:

- 1) dokuments atspoguļo publiskās pārvaldes darbības, valsts politikas veidošanu un īstenošanu;
- 2) dokuments ir ilgstoši izmantojams institūcijas vai privātpersonas pienākumu un tiesību īstenošanai un aizsardzībai;
- 3) dokumentam ir vēsturiska, sabiedriska, kultūras vai zinātniska nozīme;
- 4) dokumenta izcelsme un ārējās īpatnības;
- 5) dokuments atspoguļo notikuma vai fakta īpašo raksturu;
- 6) dokumenta autora nozīmīgums.

LNB pieņemot lēmumu par datu apstrādi, atsaukties uz Fizisku personu datu apstrādes likuma 30.panta izņēmumu var tikai attiecībā uz tiem dokumentiem, kuriem potenciāli ir iespējama arhīviska vērtība. Un šo arhīvisko vērtību tad var noteikt pēc iepriekš uzskaitītajiem kritērijiem (Arhīvu likuma 8.pants).

2.6.10 Datu apstrāde zinātniskās un vēstures pētniecības nolūkos

Ne Datu regulā, ne Fizisko personu datu apstrādes likumā nav ietverta precīza definīcija, kas tiek saprasts ar jēdzienu "apstrāde zinātniskās pētniecības nolūkos". Kā norādīts Datu regulas 159. apsvērumā, jēdziens "personas datu apstrāde zinātniskās pētniecības nolūkos" būtu jāinterpretē plaši, ietverot, piemēram, tehnoloģiju attīstību un demonstrējumus, fundamentālos pētījumus, lietišķos pētījumus un privāti finansētus pētījumus. Tomēr bijusī Datu regulas 29. panta darba grupa jau ir norādījusi, ka šo terminu nedrīkst paplašināt, pāršņidzot tā parasto nozīmi, un saprot, ka "zinātniskā pētniecība" šajā kontekstā nozīmē "pētniecības projektu, kas saskaņā ar labo praksi izveidots atbilstīgi attiecīgajiem ar nozari saistītajiem metodoloģiskajiem un ētikas standartiem."

3. AUTORTIESĪBAS

Latvijā autortiesības regulē Autortiesību likums. Autortiesību objekts ir darbs, ar ko parasti saprot jaunrades rezultātu⁶. Ne viss, ko katrs cilvēks raksta vai rada ir autora darbs un automātiski aizsargājams ar autortiesībām.

Eiropas Savienības līmenī ir mēģināts autortiesības harmonizēt, tomēr dalībvalstu starpā tik un tā pastāv atšķirības. Šo atšķirību iemesls ir tas, ka Eiropas Kopienu veido valstis, kuras pieder gan pie kontinentālo, gan anglo-sakšu tiesību loka un kurās tādēļ intelektuālā īpašuma regulēšanas mehānismi ir krasi atšķirīgi⁷. Tāpēc bieži vien pat Eiropas valstu līmenī pastāv atšķirības autortiesību jomā, nemaz nerunājot par Amerikas Savienotajām valstīm, kur ir pilnīgi cits autortiesību regulējums.

3.1 Autortiesību objekti

Autortiesību likuma 4.pants nosaka, ka autortiesību objekts neatkarīgi no izpausmes formas un veida ir šādi autoru darbi:

- 1) literārie darbi (grāmatas, brošūras, runas, datorprogrammas, lekcijas, aicinājumi, ziņojumi, sprediķi un citi līdzīga veida darbi);
- 2) dramatiskie un muzikāli dramatiskie darbi, scenāriji, audiovizuālu darbu literārie projekti;
- 3) horeogrāfiskie darbi un pantomīmas;
- 4) muzikālie darbi ar tekstu vai bez tā;
- 5) audiovizuālie darbi;
- 6) zīmējumi, glezniecības, tēlniecības un grafikas darbi un citi mākslas darbi;
- 7) lietišķās mākslas darbi, dekorācijas un scenogrāfijas darbi;
- 8) dizaina darbi;
- 9) fotogrāfiskie darbi un darbi, kas izpildīti fotogrāfijai līdzīgā veidā;
- 10) celtnu, būvju, arhitektūras darbu skices, meti, projekti un celtnu un būvju risinājumi, citi arhitektūras darinājumi, pilsētībūvniecības darbi un dārzu un parku projekti un risinājumi, kā arī pilnīgi vai daļēji uzceltas būves un realizētie pilsētībūvniecības vai ainavu objekti;

⁶ J.Rozenfelds, Intelektuālais īpašums, Zvaigzne ABC, 2004, 23.lpp.

⁷ I.Veikša, Autortiesības digitālajā laikmetā, Turība, Rīga, 2021.

11) ģeogrāfiskās kartes, plāni, skices, plastiskie darbi, kas attiecas uz ģeogrāfiju, topogrāfiju un citām zinātnēm;

12) citi autoru darbi.

Aizsargāti ir gan pabeigti, gan nepabeigti darbi. Idejas netiek aizsargātas.

Lai konstatētu vai konkrētais objekts tiek aizsargāts ar autortiesībām ir jāpiemēro Eiropas Savienības tiesas noteiktais tests. Pirmkārt, saskaņā ar Eiropas Savienības tiesas judikatūrā noteikto, attiecīgajam objektam ir jābūt oriģinālam tādā ziņā, ka tas ir paša autora intelektuālā jaunrade (EUCJ spriedums, 2011. gada 4. oktobris, *Football Association Premier League u.c.*, C-403/08 un C-429/08, EU:C:2011:631, 97. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

Otrkārt, par "darbu" var tikt kvalificēti tikai elementi, kas ir šādas intelektuālās jaunrades izpausme (šajā nozīmē skat. EUCJ spriedumus, 2009. gada 16. jūlijs, *Infopaq International*, C-5/08, EU:C:2009:465, 39. punkts, kā arī 2011. gada 4. oktobris, *Football Association Premier League u.c.*, C-403/08 un C-429/08, EU:C:2011:631, 159. punkts).

Runājot par pirmo no šiem elementiem, no Eiropas Savienības tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka, lai objekts varētu tikt uzskatīts par oriģinālu, ir gan nepieciešams, gan pietiekami, ka tas atspoguļo tā autora personību un izpaužas kā šī autora veiktas brīvas un radošas izvēles. Savukārt, ja objekta izveidi nosaka tehniski apsvērumi, noteikumi vai citi ierobežojumi, kas neatstāj vietu radošās brīvības īstenošanai, šis objekts nevar tikt atzīts par tādu, kam piemīt oriģinalitāte, kura ir nepieciešama, lai tas būtu uzskatāms par darbu. (šajā nozīmē skat. Spriedumu, 2012.gada 1.marts, *Football Dataco u.c.*, C-604/10, EU:C:2012:115, 39.punkts un tajā minētā judikatūra.)

Tātad, primāri ir jāizvērtē vai konkrētais objekts kvalificējas Eiropas Savienības tiesas noteiktajiem kritērijiem kā autora darbs un tāpēc tiek aizsargāts ar autortiesībām.

Ja objekts nekvalificējas kā autora darbs, tad tas nebauda autortiesību aizsardzību un tā autoram nepiemīt ekskluzīvas tiesības aizliegt šī darba izmantošanu. Tādā gadījumā, ja ir interese to saglabāt, to ir iespējams brīvi darīt.

Autortiesību likuma 36.pants nosaka, ka autortiesības ir spēkā visu autora dzīves laiku un 70 gadus pēc autora nāves. Pēc šiem 70 gadiem autortiesības beidz aizsargāt darbu un to drīkst izmantot. Līdz ar to nākamais solis analīzē vai konkrētajā situācijā ir piemērojams autortiesību regulējums, pēc analīzes, vai konkrētais objekts ir autora darbs, ir jāskatās vai nav pagājis termiņš un tāpēc darbs ir brīvi izmantojams.

3.2 Digitāli radīts un UNESCO kultūras mantojums

Ar autortiesībām aizsargāts saturs arvien biežāk tiek radīts, patērēts un pieejams digitālā formātā. Daļa no šī satura varētu kļūt par kultūras mantojumu, ko pašreizējās paaudzes atstāj kā mantojumu nākamajām paaudzēm. Saturs, kas ir radīts, eksistē un tiek izplatīts un

patērēts digitālā formā, jo īpaši internetā (turpmāk- digitāli radīts), var tikt izdots neierobežotā skaitā kopiju, nesamazinot satura kvalitāti - katras digitālās kopijas kvalitāte ir tāda pati kā oriģinālā. Digitālā formāta negatīvā puse ir tā relatīvi zemā noturība pret laiku un tehnoloģiju attīstību - datu nesēji parasti nav pietiekami izturīgi pret laiku un tehnoloģiju attīstību, nav paredzēti darbam gadu desmitiem, un arī tehnoloģiskie līdzekļi, kā tiem piekļūt, pakāpeniski noveco. Lai sekotu līdzīgai šai attīstībai kultūras mantojuma institūcijām ir jārikojas daudz aktīvāk, lai nodrošinātu, ka ātrāk tiek atpazīti un saglabāti potenciālā kultūras mantojuma objekti, kas ir dzimuši digitālā formātā. Visdrīzāk tas nozīmē, ka ir jāsavienā saturs, kas, iespējams, joprojām ir aizsargāts ar autortiesībām. Tādējādi digitālā kultūras mantojuma saglabāšana un piekļuves nodrošināšana tam ir sarežģīts organizatorisks uzdevums, kā tehniska, juridiska un finansiāla problēma.

Autortiesību likuma 14. un 15.pantā ir noteiktas autoru tiesības un pēc būtības ar autortiesībām aizsargātu darbu izmantot var tikai ar autora atļauju vai pamatojoties uz likumā noteiktiem izņēmumiem. Tas ir vispārpieņemts autortiesību princips Eiropas tiesiskajā sistēmā. Saņemt atļauju par katru autortiesību objektu reizēm var būt gan fiziski, gan finansiāli, gan tehniski neiespējams. Tāpēc, kultūras mantojuma institūcijas vienīgā opcija ir paļauties uz likumā noteiktajiem izņēmumiem.

Eiropas Savienība ir atļāvusi dalībvalstīm savos likumos ierobežot dažas autora tiesības, bet šis ierobežojumu saraksts ir izsmelošs un nav elastīgs⁸. Dalībvalstis, tostarp Latvija, nevar paredzēt jaunus, ES direktīvās nenoteiktus autortiesību ierobežojumus un izņēmumus, tādējādi dalībvalstīm nav plašu iespēju lokāli reaģēt uz nepieciešamību modernizēt autortiesību ierobežojumu normatīvo regulējumu⁹. Tas ir arī galvenais iemesls kāpēc visā Eiropā ir lielas grūtības saglabāt digitāli radītu saturu.

Digitāli radīts saturs var tikt uzskatīts par kultūras mantojuma daļu. Kultūras mantojuma jēdziena izpratne pakāpeniski attīstījās no ķermeniskiem objektiem, piemēram, arheoloģiskā mantojuma, līdz plašākiem jēdzieniem, piemēram, folklorā un vēsturiskās ainavas, un vēlāk pārtapa par plašu definīciju, kas ietver arī nemateriālo mantojumu. 2003. gadā UNESCO atzina un definēja terminu "digitālais mantojums". UNESCO Ģenerālā konference pieņēma Hartu par digitālā mantojuma saglabāšanu un paziņoja, ka digitālais saturs ir jauna kultūras mantojuma forma.

Ar terminu "digitālais mantojums" saprot unikālus cilvēces zināšanu un izpausmju resursus, kas ietver kultūras, izglītības, zinātnes un administratīvos resursus, kā arī tehnisko, juridisko, medicīnisko un cita veida informāciju, kas radīta digitāli vai pārveidota digitālā formā no esošajiem analogajiem resursiem.

Būtībā jebkurš digitālais saturs var kļūt par kultūras mantojumu institūciju interešu objektu. Pastāv liela iespēja, ka nākamās paaudzes daļu no šodien patērētā digitālā satura uzskatīs

⁸ I.Veikša, Autortiesības digitālajā laikmetā, Turība, Rīga, 2021, 37.lpp..

⁹ R.Gulbis, Meklējot interešu līdzsvaru digitālajā vidē: ES autortiesību noteikumu pārskatīšana, Jurista Vārds, 14.01.2014., 18.-21.lpp.

par kultūras mantojumu. UNESCO atzina, ka pastāv risks, ka dati, kas satur mūsdienu kultūru, var tikt pazaudēti pēctečiem, jo aparatūra un programmatūra, kas tos iedzīvina, strauji noveco, kā arī trūkst informācijas par to, kā tos saglabāt. Pašu valstu ziņā ir izlemt, kāds saturs būtu jā saglabā, un ieviest tiesisko regulējumu, kas var nodrošināt atbilstošus instrumentus, lai šo potenciālo kultūras mantojumu saglabātu.

Apspriežamā digitālā mantojuma saglabāšana būtībā ietver saglabājamā objekta digitālās kopijas izgatavošanu, tās iekļaušanu kāda arhīva sistēmā un iespējamu (bet ideālā gadījumā noteiktu) ievietošanu tiešsaistē, lai tā būtu pieejama plašākai sabiedrībai.

No autortiesību viedokļa vispirms ir svarīgi izlemt, vai potenciāli saglabājama objekts ir ar autortiesībām vai blakus tiesībām aizsargāts objekts. Kā jau iepriekš norādīts, saskaņā ar Eiropas Savienības tiesas judikatūru, lai iegūtu autortiesību aizsardzību, autortiesību objektam jābūt "oriģinālam tādā nozīmē, ka tas ir paša autora intelektuālais darbs". Ja potenciāli saglabājama objekts neatbilst iepriekš minētajiem kritērijiem, tas nav aizsargājams ar autortiesībām un ir vispārēji pieejams jebkāda veida reproducēšanai vai publiskošanai, t. i., arī saglabāšanai.

3.3 Autoru mantiskās tiesības un izņēmumi no tām.

3.3.1 Vispārējas piezīmes

Pašlaik spēkā esošajā autortiesību regulējumā ir vairāki izņēmumi, kurus var piemērot ar autortiesībām saistītām darbībām, kas saistītas ar potenciāla kultūras mantojuma saglabāšanu. Pirms sīkāk aplūkojam konkrētos izņēmumus, jāatzīmē, ka tie tiek uzskatīti par izņēmumu no autortiesību aizsardzības noteikumiem (t. i., ekskluzīvām tiesībām).

Šo interpretācijas pieeju pastiprina arī "augsta aizsardzības līmeņa" princips, kam jāatspēko veiktie ieguldījumi radošajā procesā. Tomēr šo stingro pieeju vēlāk mīkstināja turpmākā Eiropas Savienības tiesas judikatūra, kas atzina, ka šiem aizsardzības ierobežojumiem var būt arī svarīga sociāla nozīme¹⁰. Tie būtu jāinterpretē tā, lai netiktu kavēts to mērķis. Tomēr strīda gadījumā ir sagaidāms, ka turpmāk aplūkotie izņēmumi, iespējams, tiktu interpretēti diezgan šauri, par labu autoram.

Vēl viena izņēmumu sistēmas problēma ir trīs pakāpju tests, kas ievieš ievērojamu līmeņa juridisko nenoteiktību. Tas ir nostiprināts Autortiesību likuma 18.panta otrajā daļā - šajā likumā noteiktos autora mantisko tiesību ierobežojumus piemēro tādā veidā, lai tie nebūtu pretrunā ar autora darba normālas izmantošanas noteikumiem un nepamatoti neierobežotu autora likumīgās intereses.

¹⁰ Judgment of the Court (Grand Chamber) of 4 October 2011. Football Association Premier League Ltd and Others v QC Leisure and Others and Karen Murphy v Media Protection Services Ltd, joined cases, C-403/08 and C-429/08, para.163; Order of the Court (Third Chamber) of 7 March 2013. Eva-Maria Painer v Standard VerlagsGmbH and Others, C-145/10, paras. 132-133; Judgment of the Court (Grand Chamber), 3 September 2014, Johan Deckmyn and Vrijheidsfonds VZW v Helena Vandersteen and Others, C-201/13, para. 23.

3.3.2 Autora personiskās un mantiskās tiesības

Darba autoram ir neatsavināmas autora personiskās tiesības uz:

- 1) autorību — tiesības tikt atzītam par autoru;
- 2) izlemšanu, vai darbs tiks izziņots un kad tas tiks izziņots;
- 3) darba atsaukšanu — tiesības pieprasīt, lai darba izmantošana tiek pārtraukta, ar noteikumu, ka autors sedz zaudējumus, kas pārtraukšanas dēļ radušies izmantotājam;
- 4) vārdu — tiesības pieprasīt, lai viņa vārds būtu pienācīgi norādīts visās kopijās un jebkurā ar viņa darbu saistītā publiskā pasākumā, vai pieprasīt pseidonīma lietošanu vai anonimitāti;
- 5) darba neaizskaramību — tiesības atļaut vai aizliegt izdarīt jebkādas pārveidojumus, grozījumus un papildinājumus gan pašā darbā, gan tā nosaukumā;
- 6) pretdarbību (arī uz vienas pusēju atkāpšanos no līguma, neatlīdzinot zaudējumus) jebkurai sava darba izkropļošanai, sagrozīšanai vai citādi pārveidošanai, kā arī tādai autora tiesību aizskaršanai, kas var kaitēt autora godam vai cieņai.

Neviena no iepriekš minētajām tiesībām autora dzīves laikā nevar pāriet citai personai.

Autoram, izņemot datorprogrammas vai datu bāzes autoru, attiecībā uz sava darba izmantošanu ir šādas mantiskās izņēmuma tiesības:

- 1) publiskot darbu (jebkura darbība, ar kuru tieši vai ar attiecīgas tehniskas ierīces palīdzību darbs, izpildījums, fonogramma vai raidījums tiek padarīts pieejams sabiedrībai);
- 2) publicēt darbu (darbība, ar kuras palīdzību autortiesību un blakustiesību objektu kopijas ar autortiesību un blakustiesību subjektu piekrišanu kļūst pieejamas sabiedrībai, ievērojot nosacījumu, ka eksemplāru skaits apmierina sabiedrības saprātīgu pieprasījumu atbilstoši šā autortiesību vai blakustiesību objekta raksturam; par autortiesību objektu publicēšanu netiek uzskatīta dramatiska, muzikāli dramatiska darba vai muzikāla darba izpildīšana, audiovizuāla darba demonstrēšana, literāra darba publiska lasīšana, literāra vai mākslas darba raidīšana, mākslas darba demonstrēšana vai arhitektūras darba celtniecība);
- 3) publiski izpildīt darbu (darba vai cita ar šo likumu aizsargāta objekta priekšnesums, atskaņojums vai kā citādi tieši vai ar jebkuras tehniskas ierīces palīdzību vai procesa starpniecību veikts izmantojums, kas paredzēts vairākiem ar izmantojuma veicēju vai savstarpēji personīgi nesaistītiem sabiedrības locekļiem);
- 4) izplatīt darbu (darbība, ar kuru autortiesību vai blakustiesību objekta oriģināls vai kopija tiek pārdota vai citādi atsavināta);

- 5) raidīt darbu;
- 6) retranslēt darbu;
- 7) padarīt darbu pieejamu sabiedrībai pa vadiem vai citādā veidā tādējādi, ka tam var piekļūt individuāli izraudzītā vietā un individuāli izraudzītā laikā;
- 8) iznomāt, izīrēt vai publiski patapināt darba oriģinālu vai kopijas, izņemot trīsdimensiju arhitektūras darbus un lietišķās mākslas darbus;
- 9) tieši vai netieši, īslaicīgi vai pastāvīgi reproducēt darbu;
- 10) tulkot darbu;
- 11) aranžēt, dramatisēt, ekranizēt vai citādi pārveidot darbu.

Tikai autors vai tā tiesību pārņēmējs var dot atļauju veikt iepriekš uzskaitītās darbības.

3.3.3 Izņēmumi

Eiropas Savienība ir pieņēmusi EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA (ES) 2019/790 (2019. gada 17. aprīlis) par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū un ar ko groza Direktīvas 96/9/EK un 2001/29/EK (turpmāk – Autortiesību direktīva).

Šobrīd vēl notiek darbs pie Autortiesību direktīvas noteikumu ieviešanas Latvijas Autortiesību likumā. Autortiesību likuma grozījumu gala versija vēl nav izstrādāta, tādēļ analīzi iespējams var veikt tikai balstoties uz šobrīd spēkā esošos Autortiesību likuma redakciju un Autortiesību direktīvas tekstu.

Autortiesību direktīvas 5.panta 2.punkta c) apakšpunkts nosaka:

Dalībvalstis var paredzēt izņēmumus vai ierobežojumus 2. pantā minētajām reproducēšanas tiesībām šādos gadījumos: c) attiecībā uz konkrētiem reproducēšanas aktiem, kurus veic sabiedrībai pieejamas bibliotēkas, izglītības iestādes vai muzeji vai arhīvi un kuru nolūks nav gūt tiešas vai netiešas ekonomiskas vai komerciālas priekšrocības.

Kolekcija vai pastāvīga satura krājums ir tas, kas nosaka katras kultūras mantojuma iestādes sabiedrisko funkciju un nozīmi. Pastāvīgās kolekcijas, inventāra vai kataloga jēdziens paredz, ka konkrēti priekšmeti ir attiecināmi uz konkrētu iestādi, kas ir atbildīga par to saglabāšanu. Tradicionāli kultūras mantojuma iestāde iegūst īpašumtiesības uz materiālo objektu, piemēram, arhīva materiāliem, iespieddarbiem, grāmatu vai ierakstu, parasti dāvinājuma, pirkuma vai obligātā eksemplāra depozīta pienākuma izpildes rezultātā.

Attiecībā uz digitāli radīto saturu kultūras mantojuma iestādes varētu analogiski piemērot pastāvīgās kolekcijas jēdzienu, uzskaitot nemateriālās kopijas kā kolekcijas priekšmetus. Tomēr šīs analogijas problēma rodas tad, kad kultūras mantojuma iestāde mēģina pievienot digitāli radītu saturu savai pastāvīgajai kolekcijai.

Autortiesību likuma 19.panta pirmās daļas 4.apakšpunktā ir minēts, ka Autortiesības nav uzskatāmas par pārkāptām, ja bez autora piekrišanas un bez atlīdzības šajā likumā noteiktajā kārtībā:

4) darbs tiek izmantots bibliotēku, arhīvu un muzeju vajadzībām.

Savukārt, Autortiesību likuma 23.pants sīkāk paskaidro kādām tieši bibliotēku, muzeju un arhīvu vajadzībām var izmantot autoru darbus bez to atļaujas:

23.pants. Darbu izmantošana bibliotēku, arhīvu un muzeju vajadzībām

(1) Ievērojot šā likuma 18.panta otrās daļas noteikumus, ikvienai bibliotēkai, arhīvam vai muzejam atļauts bez tieša vai netieša komerciāla nolūka reproducēt to **krājumā esošu darbu**, lai to saglabātu, kā arī lai aizstātu attiecīgās vai citas bibliotēkas, arhīva vai muzeja krājumā esošu darbu, kas sabojāts vai kļuvis nelietojams, ar nosacījumu, ka nav iespējams kopiju iegūt citā pieņemamā veidā un reproducēšana tiek atkārtota atsevišķos un savstarpēji nesaistītos gadījumos. Reproducēt ciparu formātā atļauts tikai tādus darbus, kuri publicēti Latvijā un nav pieejami komerciālā aprītē, ciktāl vienošanās ar autoru nenosaka citādi.

(2) Bez autora atļaujas valsts, pašvaldības vai citas atvasinātas publiskas personas bibliotēkai, arhīvam vai muzejam atļauts bez tieša vai netieša komerciāla nolūka to krājumā esošos darbus, kā arī to kopijas, kas izgatavotas saskaņā ar šā panta pirmo daļu, pēc pieprasījuma izmantošanai zinātniska pētījuma vai pašizglītības nolūkā padarīt pieejamus fiziskajām personām, kurām ir autorizēta pieeja attiecīgās bibliotēkas, arhīva vai muzeja telpās īpaši ierīkotiem datoriem. Šo pakalpojumu attiecīgā bibliotēka, arhīvs vai muzejs nodrošina, izmantojot tikai īpaši aizsargātus iekšējos tīklus.

(3) Šā panta otrās daļas noteikums attiecas arī uz valsts vienotajā bibliotēku informācijas sistēmā iekļautajām reģistrētām valsts, pašvaldību un citu atvasinātu publisku personu bibliotēkām, kurām slēgtā tīklā pieejama Latvijas digitālā bibliotēka.

(4) Lai nodrošinātu šā panta otrās daļas noteikuma izpildi un atlīdzības maksāšanu atbilstoši šā likuma 19.¹ pantam, valsts un pašvaldību bibliotēkas veic bibliotēku lietotājiem izsniegto darbu uzskaiti saskaņā ar Bibliotēku likuma 15.panta noteikumiem.

(5) Šā panta noteikumi neattiecas uz datorprogrammām.

Reproducēt nozīmē - autortiesību vai blakustiesību objekta vienas kopijas vai vairāku kopiju izgatavošana ar jebkuriem līdzekļiem jebkādā formā un mērogā, pilnībā vai daļēji, arī autortiesību vai blakustiesību objekta vai tā daļas īslaicīga vai pastāvīga uzglabāšana elektroniskā veidā, kā arī trīs dimensiju kopijas izgatavošana no divu dimensiju objekta vai divu dimensiju kopijas izgatavošana no trīs dimensiju objekta.

Tas nozīmē, ka izņēmuma tiesības, kad var reproducēt autora darbu bez viņa atļaujas, attiecas tikai uz LNB krājumā esošu darbu, bet šis izņēmuma pants neļauj pievienot digitāli radītu saturu LNB krājumam, jo tā būtu kopijas izgatavošana no digitālā satura.

Veids kā LNB varētu pievienot savam krājumam digitāli radītu saturu, kurš aizsargāts ar autortiesībām, ir pamatojoties uz Obligāto eksemplāru likumu. Proti, likuma mērķis ir nodrošināt nacionālā kultūras mantojuma — visu Latvijas iespaiddarbu, nekonvencionālās jeb "pelēkās literatūras", elektronisku izdevumu un **tiešsaistes publikāciju** — pastāvīgu saglabāšanu, apstrādi un publisku izmantošanu. Tiešsaistes publikācija likumā tiek definēta kā jebkurš Latvijā radīts un internetā pieejams darbs, kas satur vispārpieejamu tekstuālu, vizuālu vai audiovizuālu informāciju. Šī likuma 4.pants nosaka, ka Latvijas Nacionālajai bibliotēkai ir tiesības un pienākums saglabāt Latvijā radītas tiešsaistes publikācijas vienu kopiju. Savukārt, 5.pants nosaka, ka Internetā brīvi pieejamās tiešsaistes publikācijas automatizēti vāc un arhivē (rasmo) Latvijas Nacionālā bibliotēka.

Tas nozīmē, ka tādus internetā brīvi pieejamus darbus, kurus ir publiskojuši paši autori Twitter, Facebook vai kādā citā sociālā medijā, LNB ir tiesības vākt un arhivēt, pievienot, bez autora atļaujas, pamatojot to ar Obligāto eksemplāru likumu. Diemžēl neko vairāk par savākšanu, arhivēšanu, oriģināla izmantošanu zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos, likums bez autora atļaujas neļauj.

3.4 Autortiesības sociālajās platformās

Kad autors savu darbu augšuplādē kādā no sociālajām platformām, ar to viņš ir piekritis šīs platformas lietošanas noteikumiem. Katrai sociālajai platformai ir savi lietošanas noteikumi un tie savā starpā var būtiski atšķirties. Var būt platformas, kuru lietošanas noteikumi pieprasa, lai autors nodod visas savas autortiesības tikai attiecīgajai vietnei (izņēmuma jeb ekskluzīva tiesību nodošana), kas nozīmē, ka viņš ir noslēdzis līgumu ar interneta vietnes uzturētāju par visu savu tiesību ekskluzīvu nodošanu. Tas nozīmē, ka no šī brīža viņam vairs nepieder tiesības ne pašam izmantot, ne atļaut kādam citam izmantot minēto darbu, bet šādu atļauju var dot tikai platformas īpašnieks.

Lielākoties gan ir platformas, kuru noteikumi nosaka, ka autors platformai un citiem pakalpojuma lietotājiem nodod ne-ekskluzīvās izmantošanas tiesības, tas nozīmē, ka autors saglabā savas autortiesības un var darba lietošanu atļaut arī citām personām.

Twitter lietošanas noteikumi nosaka, ka lietotāji piekrīt neekskluzīvai licencei.

Twitter noteikumi: *You retain your rights to any Content you submit, post or display on or through the Services. What's yours is yours — you own your Content (and your incorporated audio, photos and videos are considered part of the Content).*

By submitting, posting or displaying Content on or through the Services, you grant us a worldwide, non-exclusive, royalty-free license (with the right to sublicense) to use, copy, reproduce, process, adapt, modify, publish, transmit, display and distribute such Content in any and all media or distribution methods now known or later developed (for clarity, these

rights include, for example, curating, transforming, and translating). This license authorizes us to make your Content available to the rest of the world and to let others do the same.

Facebook noteikumi nosaka, ka lietotāji piekrīt neekskluzīvai licencei.

Facebook noteikumi:

Specifically, when you share, post or upload content that is covered by intellectual property rights on or in connection with our Products, you grant us a non-exclusive, transferable, sub-licensable, royalty-free and worldwide licence to host, use, distribute, modify, run, copy, publicly perform or display, translate and create derivative works of your content (consistent with your privacy and application settings). This means, for example, that if you share a photo on Facebook, you give us permission to store, copy and share it with others (again, consistent with your settings) such as service providers that support our service or other Facebook Products you use. This licence will end when your content is deleted from our systems.

Instagram noteikumi nosaka, ka lietotāji piekrīt neekskluzīvai licencei.

Instagram noteikumi:

We do not claim ownership of your content, but you grant us a licence to use it. Nothing is changing about your rights in your content. We do not claim ownership of your content that you post on or through the Service and you are free to share your content with anyone else, wherever you choose. However, we need certain legal permissions from you (known as a "licence") to provide the Service. When you share, post or upload content that is covered by intellectual property rights (such as photos or videos) on or in connection with our Service, you hereby grant to us a non-exclusive, royalty-free, transferable, sub-licensable, worldwide licence to host, use, distribute, modify, run, copy, publicly perform or display, translate and create derivative works of your content (consistent with your privacy and application settings). This licence will end when your content is deleted from our systems.

Youtube noteikumi nosaka, ka lietotāji piekrīt neekskluzīvai licencei izsniegtai gan Youtube, gan citiem lietotājiem.

YouTube noteikumi:

Licence to YouTube

By providing Content to the Service, you grant to YouTube a worldwide, non-exclusive, royalty-free, transferable, sublicensable licence to use that Content (including to reproduce, distribute, modify, display and perform it) for the purpose of operating, promoting, and improving the Service.

Licence to Other Users

You also grant each other user of the Service a worldwide, non-exclusive, royalty-free licence to access your Content through the Service, and to use that Content (including to reproduce, distribute, modify, display, and perform it) only as enabled by a feature of the Service.

TikTok noteikumi nosaka, ka lietotāji piekrīt neekskluzīvai licencei izsniegtai gan TikTok, gan citiem lietotājiem.

TikTok noteikumi: You or the owner of your User Content still own the copyright in User Content sent to us, but by submitting User Content via the Services, you hereby grant us an unconditional irrevocable, non-exclusive, royalty-free, fully transferable, perpetual worldwide licence to use, modify, adapt, reproduce, make derivative works of, publish and/or transmit, and/or distribute and to authorise other users of the Services and other third-parties to view, access, use, download, modify, adapt, reproduce, make derivative works of, publish and/or transmit your User Content in any format and on any platform, either now known or hereinafter invented.)

Snapchat noteikumi nosaka, ka lietotāji piekrīt neekskluzīvai licencei.

Snapchat noteikumi:

Many of our Services let you create, upload, post, send, receive, and store content. When you do that, you retain whatever ownership rights in that content you had to begin with. But you grant us a licence to use that content. How broad that licence is depends on which Services you use and the Settings you have selected.

For all content you submit to the Services, you grant Snap and our affiliates a worldwide, royalty-free, sublicensable, and transferable licence to host, store, cache, use, display, reproduce, modify, adapt, edit, publish, analyse, transmit, and distribute that content. This licence is for the purpose of operating, developing, providing, promoting, and improving the Services and researching and developing new ones. This licence includes a right for us to make your content available to, and pass these rights along to, service providers with whom we have contractual relationships related to the provision of the Services, solely for the purpose of providing such Services.

4. PIEMĒRU ANALĪZE

Atbildes uz zemāk minētajiem piemēriem ir sniegtas, šī pētījuma autoriem piemērojot spēkā esošo normatīvo regulējumu. Tomēr ņemot vērā to, ka praksē šādu normatīvo aktu interpretācija attiecībā uz datu aizsardzības un autortiesību sfēras piemērošanu nepastāv vai pastāv ļoti ierobežotā apmērā, sniegtās atbildes ir uzskatāmas par aptuvenām un tās var mainīties, tiesām vai citām kompetentām institūcijām veicot atšķirīgu likumu iztulkošanu.

4.1 Padziļināta ierobežojumu (autortiesību, fizisko personu datu aizsardzības regulējuma, citi normatīvā regulējuma vai tiesību), kādi Latvijā ir attiecināmi uz kā individuālu e-pastu, tā visas e-pasta kastes, kā arī individuālu īsziņu un visas īsziņu sarakstes saglabāšanu digitālā formātā un atrādišanu atmiņas institūciju klientiem (lasītājiem, pētniekiem, apmeklētājiem) izpēte. (Tehniskās specifikācijas 3.9.1.punkts)

E-pastu, sms sarakstes, saziņas platformu satura saglabāšanai un pētniecībai ir jāņem primāri vērā iepriekšējās nodaļās aprakstītais par fizisku personu datu aizsardzību un autortiesībām. Katrs konkrētais gadījums ir jāizanalizē atsevišķi, jo katrs e-pasts var saturēt gan personas datus, gan autortiesību darbu. No juridiskā viedokļa nav atšķirības vai dokumenti (e-pasti, sms) tiek pieņemti glabāšanā LNB individuāli, kā atsevišķi objekti vai kā dokumentu kopums. Abos gadījumos LNB būs atbildīga par to vai dokumenti ir pieņemti glabāšanā saskaņā ar likumu un vai LNB veic datu, kas atrodami dokumentos, apstrādi likumīgi. Pretlikumīgu darbību rezultātā var iestāties likumos noteiktās sekas – administratīvā atbildībā, civiltiesiskā atbildība un atsevišķos gadījumos arī kriminālatbildība. Turklāt, saglabājot e-pastu, sms vai sociālo platformu saraksti tehniski tiek izgatavota kopija no oriģinālās sarakstes (nevis tiek paņemta glabāšanā oriģinālā sarakste kā tas būtu fizisku vēstuļu gadījumā), līdz ar to tā būs reproducēšana, kas ir autora izņēmuma tiesība, kur nepieciešams saņemt autora atļauju. Turklāt, e-pastu sarakstēs iespējams atrodami arī līdz šim nekur neizziņoti darbi. Darba izziņošana ir tikai pašam autoram piederoša personiskā tiesība un tikai pats autors var izlemt vai konkrēto darbu vēlas padarīt pieejamu sabiedrībai vai nē. Ja LNB teorētiski paņem šādu saraksti, kurā ir iepriekš neizziņoti autora darbi, ievieto savā krājumā un ļauj tai piekļūt pētniekiem vai plašākai sabiedrībai, tad LNB pārkāps ne tikai darba reproducēšanas aizliegumu bez autora atļaujas, bet arī pārkāps autora tiesības pašam izlemt vai konkrētais darbs tiks izziņots vai nē.

LNB var pieņemt e-pastus glabāšanā kā kopumu, tikai tas nekādā veidā neatbrīvos LNB no atbildības par nezināšanu, ja vēlāk tiks konstatēts, ka kāds e-pasts šajā e-pastu kopumā tomēr būs saturējis autortiesību objektu vai personu datus un iespējams būs noticis autortiesību pārkāpums vai personu dati apstrādāti pretlikumīgi. Ļoti iespējams ir

nepieciešams izstrādāt tehnisku risinājumus, lai varētu pārbaudīt katru e-pastu, ja saglabāšanai tiek pieņemts e-pastu kopums. Tāpēc, lai izvairītos no šādām situācijām un pēc iespējas samazināti risku, ka LNB, iespējams nezinot, veic kādas nelikumīgas darbības, pieņemt glabāšanā e-pastu un sms sarakstes ir jāveic analīze katram objektam atsevišķi, lai tiktu konstatēts kāds ir tā saturs. Turklāt, nevar paļauties tikai uz faktu, ka ir saņemta e-pasta vēstuļu vai sms īpašnieka piekrišana, jo parasti sarakstēs tomēr ir iesaistītas arī citas personas un atļauja nodot glabāšanā var tikt dota tikai par cilvēka paša rakstīto, nevis par saņemtajām vēstulēm no citas personas.

Protams, sākotnēji ir jāapsver vai vispār autortiesības un Datu regula vispār ir attiecināmas, jo iespējams e-pastu autori ir miruši, līdz ar to Datu regula nav piemērojama un iespējams jau ir pagājuši 70 gadi kopš autora nāves, tad arī autortiesības vairs nebūs piemērojamas. Tikai pēc tam ir jāskatās kādas ir opcijas konkrētos darbus saglabāt LNB krājumā.

- **Kultūrvēsturiski nozīmīga persona vēlas ziedot visu savu e-pasta pastkastī. Tajā ir arī citu personu teksti, iespējams, pat dzeja, proza u. c. nozīmīgs oriģināls teksts, tāpat, piemēram, mākslas, mūzikas oriģināldarbi, varbūt pat arhitektūras rasējumi kā pielikumi. Var saturēt arī citu personu personas datus, finanšu datus (tai skaitā iestāžu) u. tml.**

Skatīt iepriekš veikto analīzi.

LNB ir jāveic analīze katram e-pasta kastē esošajam e-pastam un tā pielikumiem attiecībā uz faktu vai tur ir atrodams ar autortiesībām aizsargāts darbs un personas dati. Ja persona, kura ziedo šo vēstuļu saraksti, pati arī ir ar autortiesībām aizsargātā darba autore, tad viņa var dot atļauju par šī darba izmantošanu, nosakot konkrēti gan veidu, gan apjomu darba izmantošanai. Ja autors ir cita persona, tad ir jāiegūst šīs personas atļauja un bez šīs atļaujas darbu nedrīkst izmantot. Persona, kuras rīcībā ir ar autortiesībām aizsargātais darbs, bet kura nav šī darba autore, nevar dot atļauju par šī darba izmantošanu, jo viņai nav tādu tiesību. To nosaka Autortiesību likuma 16.panta trešā daļa - autora tiesības nav saistītas ar īpašumtiesībām uz materiālo objektu, kurā darbs ir izteikts. Autora tiesības uz darbu, kas izteikts kādā materiālā objektā, šķiramas no šā objekta valdījuma. Materiālā objekta (arī darba pirmās fiksācijas eksemplāra) valdījuma pāreja pati par sevi nerada šā darba autora tiesību pāreju.

Attiecībā uz personu datiem, LNB var pamatot šo personas datu apstrādi saskaņā ar personas piekrišanu (jābūt abu personu piekrišanai), tad attiecīgi persona arī norāda kādām tieši apstrādes darbībām ir dota atļauja. Turklāt piekrišanai ir jāatbilst visiem Datu regulā noteiktajiem priekšnosacījumiem. Otra iespēja datu apstrādei ir to pamatot ar Datu regulas 6. panta 1.punkta e) apakšpunktu – arhivēšana sabiedrības interesēs, bet tad ir jābūt arī konkrētam pantam Latvijas likumā, kur ir noteikts LNB pienākums veikt šādu sarakstes saglabāšanu, kā arī ir jāveic izvērtēšana starp sabiedrības interesēm un datu subjekta tiesībām. Sīkāk par to izpētes ziņojumā.

- **Persona nodod dažus atlasītus e-pastus ar sev adresētu tekstu un saturu vai sevis radītu saturu.**

Skat. iepriekšējo atbildi, jo atbildes saturs nemainās no tā vai tiek nodota visa pastkaste vai tikai daži atlasīti e-pasti. LNB ir jāiepazīstas ar visu pastkastes saturu detalizēti un jāveic katra dokumenta analīze, lai samazinātu iespējamo risku pārkāpjot autortiesības vai fizisku personu datu apstrādes noteikumus. Ja e-pastos nav atrodamā ar autortiesībām aizsargāti darbi, bet iespējams ir tikai personas dati, tad šādas sarakstes LNB var saglabāt, ja tām nākotnē ir potenciāls kļūt par nacionālo dokumentāro mantojumu.

- **Persona nodod visu savu īsziņu saraksti, kurā ir sensitīva informācija, arī personu dati, nozīmīga informācija, kas ataino laikmetu, kādus svarīgus (arī valstiski) notikumus, ietver arī, piemēram, dzeju.**

Neatkarīgi vai informācija atrodas e-pastā, sms vai interneta saziņas platformā, ir jāskatās informācijas saturs attiecīgi izejot no tā jāanalizē tālāk veicamie soļi.

4.2 Tiesību un ierobežojumu, tehnisko aspektu dažādu privāto e-pastu saglabāšanai/arhivēšanai no tādiem populāriem e-pastu pakalpojumu sniedzējiem kā gmail.com, inbox.lv, yahoo.com, hotmail.com, apollo.lv, tvnet.lv izpēte, lai varētu pieņemt un atrādīt e-pastu kopumu. (Tehniskās specifikācijas 3.9.2.punkts)

- **Ar ko jāreķinās izgūstot, saglabājot un atrādot e-pastus, piemēram, no Google, Yahoo u. c. kontiem. Vai šādām platformām arī ir kādas tiesības uz šiem e-pastiem? Vai izgūšana, saglabāšana, atrādīšana jāsaskaņo?**

Nevienai no e-pastu platformām nav tiesības jebkurai trešajai personai, kas ir arī LNB, dot citu personu e-pastus bez šo personu piekrišanas. Šādas tiesības pieprasīt e-pastus ir tikai tiesai tiesvedības ietvaros vai izmeklēšanas iestādēm.

Šāda izgūšana var notikt tikai ar pašas personas atļauju.

- **Kādi tehniskie aspekti jāņem vērā dažādu privāto e-pastu saglabāšanai/arhivēšanai no tādiem populāriem e-pastu pakalpojumu sniedzējiem kā gmail.com, inbox.lv, yahoo.com, hotmail.com, apollo.lv, tvnet.lv?**

Savācot personas, kas vēlas nodot saglabāšanai savu e-pasta saraksti, privātos e-pastus saglabāšanai/arhivēšanai, kritiski svarīgi ir novērtēt saglabājamo materiālu no tajā ietvertās informācijas viedokļa – vai tā satur trešo personu datus un informāciju, vai satur personīga rakstura informāciju u.tml. Tas ir svarīgs priekšnosacījums, lai saprastu, vai LNB ir tiesības pieņemt saraksti saglabāšanai un potenciāli to izmantot pētniecībai vai atrādīšanai

sabiedrībai. Tas nozīmē, ka sarakstes nodošanas procesā sarakstes nodevējam būtu jāpārlicinās, vai viņš vēlas visu sarakstes informāciju nodot saglabāšanai un ir tiesīgs šo informāciju nodot, bet informācijas saņēmējam ir jānovērtē, vai viņš ir tiesīgs to pieņemt un ar kādiem nosacījumiem to saglabāt un izmantot.

Tehniski, e-pastu platformās tiek piedāvāta iespēja, lietotājam konfigurējot sava konta iestatījumus, sinhronizēt e-pastu saņemšanu un sūtīšanu, kopējot saņemtos e-pastus uz cita pakalpojumu sniedzēja pasta serveri. Teorētiski, šāda iespēja būtu izmantojama lietotāja sarakstes savākšanai un saglabāšanai, bet tas rada risku, ka kopētā informācija satur datus, kurus neviena no pusēm nebija tiesīga nodot un pieņemt, kā arī korekti noteikt tās saglabāšanas un izmantošanas nosacījumus.

Tas pats attiecināms uz e-pastu arhīvu kopēšanu, ja šādu iespēju nodrošina izmantotā e-pasta pakalpojuma sniedzējs (kā piemēram, gmail.com). Šajā gadījumā, visa arhīva pārskatīšana pirms pieņemšanas saglabāšanai būtu vēl sarežģītāka potenciāli lielā apjoma dēļ.

Tas nozīmē, ka nododamo e-pastu sarakstes informāciju vispirms būtu jāpārskata lietotājam, atlasot tikai to, ko tas vēlas un ir tiesīgs nodot, pēc tam informācijas saglabātājām, pārlicinoties, ka tas ir tiesīgs to pieņemt un ar kādiem nosacījumiem.

Ņemot vērā minēto, drošākais un optimālākais veids privāto e-pastu pieņemšanai un saglabāšanai, būtu personai, kura nodod saraksti, to pārskatīt un atlasīt e-pastus un sarakstes pārsūtīt uz saglabātāja pasta serveri, kur pieņēmējs varētu pārlicināties par saņemtās informācijas atbilstību, noteikt tās saglabāšanas nosacījumus, veikt darbības tās saglabāšanai, t.sk., arhivējot attiecīgās saņemtās sarakstes.

Atsevišķās platformās, piemēram, google.com (iekaitot gmail.com) var pastāvēt iespēja lietotājam var norādīt citu kontu (lietotāju), kurš viņa google.com konta informāciju var lejupielādēt pēc paša lietotāja nāves. Iespējams, ka tas ir viens informācijas nodošanas/pieņemšanas veidiem, tomēr, arī šajā gadījumā jāreķinās ar to, ka kontā pieejamās e-pastu sarakstes un kontaktinformācija var saturēt informāciju, kas tikai pēc pārskatīšanas un trešo pušu piekrišanas būtu izmantojama tālāk.

Tālāk tabulas veidā pievienots apkopojums par atsevišķu e-pasta pakalpojumu sniedzēju piedāvātājām iespējām pakalpojumu lietotājiem.

Tabula 5. Iespējas e-pasta platformu pakalpojumu lietotājiem

Pakalpojuma sniedzējs	Lietotājam nodrošinātās sarakstes kopēšanas/saglabāšanas iespējas
Gmail.com	Iespējama e-pastu arhivēšana. Iespējams veikt ienākošo e-pastu kopēšanu uz citu pasta serveri (lietotāja veikta konfigurācija). Lietotājs var pārsūtīt konkrētus atlasītus e-pastus, iespējams noteiktas

Pakalpojuma sniedzējs	Lietotājam nodrošinātās sarakstes kopēšanas/saglabāšanas iespējas
	kategorijas vai visus e-pastus lejupielādēt MBOX formātā un nodot, kopēt uz citu resursu. Sagatavotie lejupielādes faili pieejami tikai ar lietotāja paroli. Lietotājam ir iespēja norādīt personu, kurai Google konta informācija tiek nodota pēc personas nāves.
Yahoo.com	Iespējama e-pastu arhivēšana. Iespējams veikt ienākošo e-pastu kopēšanu uz citu pasta serveri (lietotāja veikta konfigurācija) Lietotājam iespējams pārsūtīt konkrētus atlasītus e-pastus.
Hotmail.com	Iespējama e-pastu arhivēšana. Iespējams veikt ienākošo e-pastu kopēšanu uz citu pasta serveri (lietotāja veikta konfigurācija) Lietotājam iespējams pārsūtīt konkrētus atlasītus e-pastus.
Inbox.lv	Iespējama e-pastu arhivēšana. Iespējams veikt ienākošo e-pastu kopēšanu uz citu pasta serveri (lietotāja veikta konfigurācija) Lietotājam iespējams pārsūtīt konkrētus atlasītus e-pastus.
apollo.lv	Pasta serviss, kas izmanto inbox.lv tehnisko platformu
tvnet.lv	Pasta serviss, kas izmanto inbox.lv tehnisko platformu

4.3 Sociālo mediju Facebook, Twitter, Instagram, Youtube noteikto ierobežojumu, kā arī visu normatīvo un tiesisko aspektu, kas Latvijā regulē iespēju atmiņas institūcijas saglabāt personu, iestāžu (tai skaitā valsts un pašvaldības) kontus (ietverot tekstuālu informāciju, fotogrāfijām video, citu personu radītu saturu), dažādas grupas (piemēram, Facebook), izpēte un analīze. (Tehniskās specifikācijas 3.9.3.punkts)

Informācija, kas ir ievietota sociālo mediju kontos var uzskatīt, ka tā ir publicēta un publiski pieejama. Līdz ar to visdrīzāk LNB to var saglabāt, pamatojoties uz Obligāto eksemplāru likumā noteikto LNB pienākumu saglabāt Latvijā radītas tiešsaistes publikācijas vienu kopiju, kā iepriekš aprakstīts.

- **Kāda atmiņas institūcija izveido grupu Facebook, kurā informē, ka materiālus savāks un arhivēs.**

Šajā gadījumā, ja cilvēkiem pašiem būs iespēja pievienot savus materiālus (iespējams ar autortiesībām aizsargātus) un paust personas datus, pieņemams, ka LNB datu apstrādi veiks

un autortiesību darbus izmantos ar pašu personu atļaujām. Tādā gadījumā ir jābūt precīzi uzrakstītiem noteikumiem grupas aprakstā un personas ir jāinformē, ka viņu publicētie dati un informācija tiks savākti un kas tālāk ar viņiem tiks darīts. Šai informācijai ir jāatbilst Datu regulas izpratnē visiem kritērijiem, kas nepieciešami personas piekrišanas sniegšanai. Tāpat ir jābūt norādei par atļauju saglabāt ar autortiesībām aizsargāto objektu.

- **Atmiņas institūcijas vēlas saglabāt kontus, grupas, arī individuālus, īpašus ierakstus, kas ataino kādu fenomenu, personu, notikumu, iestādi (valsts, piemēram), bet pati nav izveidojusi šādu kontu vai grupu u. tml. Ir vēlme saglabāt ne tikai oriģinālo ierakstu, bet arī atsauksmes un reakcijas uz konkrēto ierakstu (piemēram, dažādu personu komentārus kādai Facebook ziņai).**

Autoru ieskatā to ir iespējams darīt pamatojoties uz Datu regulas 6.panta 1.punkta e) apakšpunktu kopā ar Obligāto eksemplāru likumu. Vienīgi jautājums ir par slēgtām grupām vai publikācijām, kuras ir pieejamas tikai noteiktam un konkrētam skaitam personu, tās visdrīzāk nevar tikt uzskatītas par publikācijām, kuras ir visiem pieejamas.

Kas attiecas uz valsts iestāžu un pašvaldību kontiem, tiem nav piemērojama Datu regula, jo tās ir juridiskas personas nevis fiziskas un Datu regula ir piemērojama tikai fizisku personu datu apstrādei.

4.4 Ierobežojumu, kādi Latvijā ir attiecināmi un būtu ņemami vērā saziņas platformu (Whatsapp, Messenger, Viber) satura saglabāšanā un atrādišanā atmiņas institūciju klientiem, izpēte. Tehnisko iespēju šo saziņas platformu satura (arī lielapjoma) izgūšanai izpēte, lai tos saglabātu atmiņas institūciju serveros (Tehniskās specifikācijas 3.9.5.punkts)

- **Persona vēlas nodot visu savu Messenger saraksti, kurā ir divpusēja un daudzpusēja sarakste ar citām personām, personu dati, arī balss ieraksti ar cenzētu un necenzētu leksiku. Varbūt pievienoti arī oriģināldarbi kā pielikumi, teksts.**

Satversmes 96.pants nosaka personu tiesības uz privātās dzīves un korespondences neaizskaramību. Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pirmā daļa noteic, ka ikvienam ir tiesības uz korespondences noslēpumu. Savukārt panta otrā daļa noteic, ka valsts institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības. Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants aizsargā arī juridisku personu. Tādējādi Satversmes 96.pants un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants aizsargā gan korespondences nosūtītāja, gan saņēmēja tiesības uz korespondences neaizskaramību bez nepamatotas iejaukšanās no valsts institūciju puses. Tas nozīmē, ka, lai LNB iegūtu šādu saraksti likumīgā ceļā, ir nepieciešams abu vai visu iesaistīto personu piekrišana. Nav pietiekoši, ka piekrišanu dod tikai viena no

pusēm. Cilvēks nosūtot vēstuli/ziņu otrai personai divpusējā sarakstē paļaujas, ka šo ziņu lasīs tikai konkrēts adresāts un tā nebūs pieejama plašākai publikai.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk - ECT) ir norādījusi, ka pastāv atšķirība starp politiķu, amatpersonu un privātpersonu tiesību uz privātās dzīves aizsardzību. Amatpersonu rīcības, tāpat kā politiķu darbības pieļaujamā izvērtējuma robežas, ir ievērojami plašākas, nekā tas būtu pieļaujams attiecībā uz privātpersonu. Tomēr tās nav tik plašas kā politiķiem. ECT atzina, ka tas, kurš pēc savas vēlēšanās darbojas publisko tiesību jomā, nevar pieprasīt pret sevi tādu pašu attieksmi kā privātpersona, kurai ir tiesības uz anonimitāti. Sabiedrības tiesības iegūt informāciju noteiktos apstākļos var attiekties arī uz atsevišķiem publisko personu privātās dzīves aspektiem. ECT ir norādījusi, ka pastāv atšķirība starp politiķu, amatpersonu un privātpersonu tiesību uz privātās dzīves aizsardzību. Datu valsts inspekcija norāda, ka amatpersonām, tajā skaitā arī deputātiem ir tiesības uz savu personas datu aizsardzību, savukārt šīs tiesības ir šaurākas, salīdzinot ar privātpersonu.

- **Persona vēlas nodot saraksti, tai skaitā grupu (piemēram, Whatsapp), kurā parādās arī sarakste ar kolēģiem darba jautājumos, iespējami pat daļēji slepena informācija (komercnoslēpums, valstiski nozīmīga sarakste, piemēram).**

Pirmkārt, ir jāsaprot vai personai vispār ir šādas tiesības šādu saraksti kaut kur publiskot un nodot. Valsts noslēpumu regulē likums Par valsts noslēpumu, kur arī ir noteikts šādas informācijas aizsardzība un pieejamība. Attiecībā uz komercnoslēpumu, to regulē Komercnoslēpuma aizsardzības likums. LNB nedrīkst savā īpašumā iegūt sarakstes, kuras ir nelikumīgi iegūtas.

- **Kādas ir tehniskās iespējas šo saziņas platformu satura (arī lielapjoma) izgūšanai, lai tos saglabātu atmiņas institūciju serveros?**

Savācot personas, kas vēlas nodot saglabāšanai savas sarakstes saziņas platformās, sarakstes saglabāšanai/arhivēšanai, kritiski svarīgi ir novērtēt saglabājamo materiālu no tajā ietvertās informācijas viedokļa – piemēram, vai tā satur trešo personu datus un informāciju, vai satur personīga rakstura informāciju u.tml. Tas ir svarīgs priekšnosacījums, lai saprastu, vai LNB ir tiesības pieņemt saraksti saglabāšanai, uz kādiem nosacījumiem, vai var izmantot pētniecībai vai atrādīšanai sabiedrībai u.tml. Tas nozīmē, ka sarakstes nodošanas procesā sarakstes nodevējam būtu jāpārlicinās, vai viņš vēlas visu sarakstes informāciju nodot saglabāšanai un ir tiesīgs šo informāciju nodot, bet informācijas saņēmējam ir jānovērtē, vai viņš ir tiesīgs to pieņemt un ar kādiem nosacījumiem to saglabāt un izmantot.

Tehniski, dažādās saziņas platformās lietotājam tiek piedāvātas atšķirīgas iespējas sarakstes kopēšanai, saglabāšanai, pastāvot iespējām informācijas kopēšanai un saglabāšanai, to kopējot atsevišķas sarakstes, atlasītu ziņu, vai visa konta informācijas veidā.

Tā kā pie sarakstes nodošanas tās nodevējam būtu jāpārlicinās, vai viņš vēlas un vai ir tiesīgs to nodot, bet sarakstes saglabātājam jāpārlicinās vai ir tiesīgs to pieņemt saglabāšanai un ar kādiem nosacījumiem, tad optimāla būtu atsevišķas sarakstes vai atlasītu ziņu kopuma kopēšana, nodošana. Kopējot pilnu saziņas platformas lietotāja konta informāciju – gan visas sarakstes, gan kontaktpersonas u.c. informāciju, pastāv būtisks risks, ka tiks kopēta informācija, ko lietotājs nevēlējas vai nebija tiesīgs nodot, vai pieņēmis nebija tiesīgs pieņemt. Sarakstes informācijas nodošanas procesā nododamo sarakstes informāciju vispirms būtu jāpārskata lietotājam, atlasot tikai to, ko tas vēlas un ir tiesīgs nodot, pēc tam informācijas saglabātājam, pārlicinoties, ka tas ir tiesīgs to pieņemt un ar kādiem nosacījumiem.

Atsevišķās platformās, piemēram, Facebook (ieskaitot Messenger) var pastāvēt iespēja lietotājam var norādīt citu kontu (lietotāju), kurš viņa Facebook konta informāciju var lejupielādēt pēc paša lietotāja nāves. Iespējams, ka tas ir viens informācijas nodošanas/pieņemšanas veidiem, tomēr, arī šajā gadījumā jāreķinās ar to, ka kontā pieejamās sarakstes var saturēt informāciju, kas tikai pēc pārskatīšanas un trešo pušu piekrišanas būtu izmantojama tālāk.

Tabula 6. Iespējas saziņas platformu pakalpojumu lietotājiem

Pakalpojuma sniedzējs	Lietotājam nodrošinātās sarakstes kopēšanas/saglabāšanas iespējas
Whatsapp	Lietotājam iespējams lejupielādēt atsevišķas sarakstes, bet ne visu sarakstei kopumu, arī PDF formātā, kas būtu optimāls variants informācijas nodošanai, pieņemot, ka lietotājs apzināti atlasīs sarakstes, kas nododamas. Var pārsūtīt citam whatsapp kontam atsevišķas sarakstē atlasītās ziņas vai ziņu kopumu. No attiecīgā konta iespējama visas sarakstes kopēšana.
Messenger	Lietotājam iespējams kopēt visas sarakstes par noteiktu laika periodu kā daļu no Facebook konta informācijas, tiek saglabāts HTML vai JSON formātā. Lejupielādē informācija satur lietotāja personas datus. Piekļuve sagatavotajam lejupielādes failam tiek aizsargāta ar lietotāja paroli. Mīnuss, ka lietotājs pie sarakstes kopēšanas nepārskata sarakšu kopumu, tādejādi, potenciāli ietverot informāciju, kas nebūtu nododama citām pusēm. Lietotājs var norādīt citu kontu (lietotāju), kurš viņa Facebook konta informāciju var lejupielādēt pēc paša lietotāja nāves.
Viber	Lietotājam iespējams atlasīt vienas sarakstes ziņas un pārkopēt sarakstes ziņojumus, saglabāt to atsevišķā teksta failā. Tas darāms, katras sarakstes ietvaros atlasot kopējamās ziņas. Lietotājs var atlasīt vienas sarakstes atsevišķas ziņas vai to kopumu un pārsūtīt citam lietotājam.

5. VADLĪNIJAS

5.1 SOCIĀLO MEDIJU SATURA VĀKŠANAS VADLĪNIJAS (Tehniskās specifikācijas 3.9.3.punkts)

5.1.1 Dokumentu veidi

Sociālo mediju saturu var iedalīt atkarībā no katra sociālā medija un to konkrētās specifikas, proti:

- 1) Facebook konti, grupas, ieraksti;
- 2) Twitter konti, ieraksti;
- 3) Instagram konti, ieraksti;
- 4) YouTube kanāli;
- 5) TikTok konti u.c.

5.1.2 Organizatoriskie jautājumi

Primāri, ir jāiepazīstas ar sociālā medija lietošanas noteikumiem, kuros ir noteikts kurai personai pieder sociālajā medijā atrodamais saturs – vai nu lietotājam, vai pašam sociālajam medijam. Tas ir svarīgi tajā brīdī, ja nepieciešams iegūt atļauju satura saglabāšanai, atļauja ir jāprasa vai nu no lietotāja (kā tas ir visos gadījumos ar šobrīd populārākajiem sociālajiem medijiem) vai no sociālā medija.

Lai saprastu kādi ierobežojumi ir jāņem vērā, ir nepieciešams izanalizēt kāds ir saglabājamā objekta saturs un tā publiskā pieejamība internetā.

Ja saturs ir brīvi pieejams visiem interneta lietotājiem, to varētu interpretēt kā interneta publikāciju. Ja saturs ir pieejams ierobežotam cilvēku lokam (tikai atsevišķiem konta sekotājiem, noteiktai cilvēku grupai u.c.), to visticamāk nevar interpretēt kā brīvi pieejamu interneta publikāciju. Tas kļūst svarīgi tajā brīdī, ja saglabājams objekts satur autortiesību vai blakustiesību objektu, un tāpēc nepieciešams veikt analīzi vai to ir iespējams saglabāt (izveidot kopiju) bez autora paša piekrišanas.

Autortiesības.

Izpētot saglabājamo saturu, no sākuma veicam analīzi vai vispār ir atrodams darbs, kurš iespējams tiek aizsargāts ar autortiesībām.

Noteikti ar autortiesībām ir aizsargāti šādi darbi:

- 1) literārie darbi (grāmatas, brošūras, runas, datorprogrammas, lekcijas, aicinājumi, ziņojumi, sprediķi un citi līdzīga veida darbi);
- 2) dramatiskie un muzikāli dramatiskie darbi, scenāriji, audiovizuālu darbu literārie projekti;

- 3) horeogrāfiskie darbi un pantomīmas;
- 4) muzikālie darbi ar tekstu vai bez tā;
- 5) audiovizuālie darbi;
- 6) zīmējumi, glezniecības, tēlniecības un grafikas darbi un citi mākslas darbi;
- 7) lietišķās mākslas darbi, dekorācijas un scenogrāfijas darbi;
- 8) dizaina darbi;
- 9) fotogrāfiskie darbi un darbi, kas izpildīti fotogrāfijai līdzīgā veidā;
- 10) celtnu, būvju, arhitektūras darbu skices, meti, projekti un celtnu un būvju risinājumi, citi arhitektūras darījumi, pilsētībūvniecības darbi un dārzu un parku projekti un risinājumi, kā arī pilnīgi vai daļēji uzceltas būves un realizētie pilsētībūvniecības vai ainavu objekti;
- 11) ģeogrāfiskās kartes, plāni, skices, plastiskie darbi, kas attiecas uz ģeogrāfiju, topogrāfiju un citām zinātnēm;

Ja pētāmais objekts skaidri nekvalificējas ne zem viena no iepriekš minētajiem, tad ir jāpiemēro izpētes ziņojumā aprakstītais Eiropas Savienības tiesas noteiktais tests – vai darbs ir autora jaunrade, vai tam piemīt oriģinalitāte.

Tāpat veicam pārbaudi vai saglabājamā saturā nav atrodams ar blakustiesībām aizsargāts objekts – izpildījums un tā fiksācija.

Tālāk nepieciešams pārbaudīt vai kopš darba autora nāves ir pagājuši 70 gadi vai 50 gadi blakustiesību gadījumā no darba pirmā izpildījuma. Detalizētāku informāciju par autortiesību termiņiem skatīt Autortiesību likuma 36.-39.pantu un 55.pantu.

Ja ir konstatēts, ka saglabājamais objekts satur autora darbu, tad internetā brīvi pieejamo interneta publikāciju, kas satur autora darbu, var iegūt (nokopēt) un arhivēt, pamatojoties uz Obligāto eksemplāru likumu, neiegūstot autora atļauju.

Citām darbībām, kuras minētas Autortiesību likuma 15.pantā, obligāti ir nepieciešams saņemt autora atļauju.

Attiecībā uz situāciju, kad saglabājamais saturs ir ierobežotas pieejamības grupās vai kontos, ir nepieciešama autora atļauja, tā saglabāšanu nevarēs pamatot ar Obligāto eksemplāru likumu.

Fiziskas personas dati.

Analizējot saglabājamo objektu un tajā esošos personas datus, vispirms jāapsver vai Datu regula vispār attiecas uz konkrēto objektu.

Datu regula ir piemērojama tikai uz dzīvu, fizisko personu datiem, kas nozīmē, ka tā nav piemērojama uz mirušu personu datiem, kā arī juridisku personu datiem (piemēram, valsts un pašvaldību iestāžu sociālo mediju konti).

Kā jau norādīts izpētes ziņojumā, fizisku personu datus ir iespējams apstrādāt, ja tas tiek darīts saskaņā ar likumā noteiktajiem principiem un tam ir likumīgs pamatojums.

LNB ir divi varianti, lai likumīgi apstrādātu fizisku personu datus, vai nu iegūt personu piekrišanu, vai arī pamatot to ar Datu regulas 6. panta 1.punkta e) apakšpunktu vai Datu regulas 9. panta 2. punkta j) apakšpunktu (atkarībā no tā kāda veida dati tiek apstrādāti) apvienojumā ar kādu no Latvijas normatīvajiem aktiem, kur ir noteiktas LNB funkcijas un tiesības veikt kādas konkrētas darbības. Tas visticamāk būs likuma par Latvijas Nacionālo bibliotēku 6.pants, kur ir minētas LNB funkcijas. Jāatceras, ka nav iespējams likumīgi veikt datu apstrādi tikai pamatojoties uz Datu regulas 6. panta 1.punkta e) apakšpunktu vai Datu regulas 9. panta 2. punkta j) apakšpunktu, vienmēr ir jābūt arī nacionālajam normatīvajam aktam vēl klāt.

Kad ir atrasts likumīgais pamatojums - Datu regulas attiecīgais pants kopā ar kādu Latvijas nacionālo normatīvo aktu, kurā ir noteiktas LNB tiesības veikt konkrētās darbības, kurām nepieciešama datu apstrāde, ir jāveic analīze par to vai apstrādājot personas datus ieguvums sabiedrības interesēm būs lielāks nekā fiziskās personas aizskārums. Turklāt, jāveic analīze arī par to kādā apjomā dati tiks apstrādāti un vai to ir iespējams darīt pēc iespējams minimizējot datu daudzumu. Ņemot vērā, ka analīzei ir nepieciešamas specifiskas zināšanas, to vēlams veikt personai ar juridisko zināšanu bāzi.

Kad secināts, ka LNB var veikt datu apstrādi, jāapsver vai ir jāziņo datu subjektam par viņa datu apstrādi (Datu regulas 14.pants). Iespējams situācijai var piemērot izņēmuma gadījumu par 14.panta nepiemērošanu, ja tas prasa nesamērīgas pūles. Sīkāk par to izpētes ziņojumā.

Visi pārējie Datu regulas panti, kuros ir noteiktas datu subjekta tiesības, ir piemērojami (vai nav piemērojami, ja ir izņēmuma gadījums) ir tikai pēc datu subjekta pieprasījuma/iesniegumu. LNB preventīvi ir jāreaģē tikai uz Datu regulas 14.pantu.

Savācot datus un veicot to apstrādi ir jāatceras, ka jāvāc ir tikai pats minimums, kas ir nepieciešams. Nevar vāk ar domu – iespējams nākotnē noderēs.

5.2 JAUNU SOCIĀLO MEDIJU SATURA VĀKŠANAS VADLĪNIJAS (Tehniskās specifikācijas 3.9.4.punkts)

Jaunu sociālo mediju satura vākšanas vadlīnijas neatšķiras no iepriekš aprakstītajām sociālo mediju satura vākšanas vadlīnijām. Vienīgā atšķirība ir tā, ka sākotnēji ir jāskatās jaunā sociālā medija lietošanas noteikumu un jāsecina, ka satura vākšana nav vispār aizliegta vai definēts kāds cits ierobežojums. Šobrīd populārāko sociālo mediju lietošanas noteikumi atļauj saturu vāk.

5.2.1 Dokumentu veidi

Sociālo mediju saturu var iedalīt atkarībā no katra sociālā medija un to konkrētās specifikas.

5.2.2 Organizatoriskie jautājumi

Primāri, ir jāiepazīstas ar sociālā medija lietošanas noteikumiem, kuros ir noteikts kurai personai pieder sociālajā medijā atrodamais saturs – vai nu lietotājam, vai pašam sociālajam medijam. Tas ir svarīgi tajā brīdī, ja nepieciešams iegūt atļauju satura saglabāšanai, atļauja ir jāprasa vai nu no lietotāja (kā tas ir visos gadījumos ar šobrīd populārākajiem sociālajiem medijiem) vai no sociālā medija.

Lai saprastu kādi ierobežojumi ir jāņem vērā, ir nepieciešams izanalizēt kāds ir saglabājamā objekta saturs un tā publiskā pieejamība internetā.

Ja saturs ir brīvi pieejams visiem interneta lietotājiem, to varētu interpretēt kā interneta publikāciju. Ja saturs ir pieejams ierobežotam cilvēku lokam (tikai atsevišķiem konta sekotājiem, noteiktai cilvēku grupai u.c.), to visticamāk nevar interpretēt kā brīvi pieejamu interneta publikāciju. Tas kļūst svarīgi tajā brīdī, ja saglabājama objekts satur autortiesību vai blakustiesību objektu, un tāpēc nepieciešams veikt analīzi vai to ir iespējams saglabāt (izveidot kopiju) bez autora paša piekrišanas.

Autortiesības.

Izpētot saglabājamo saturu, no sākuma veicam analīzi vai vispār ir atrodams darbs, kurš iespējams tiek aizsargāts ar autortiesībām.

Noteikti ar autortiesībām ir aizsargāti šādi darbi:

- 1) literārie darbi (grāmatas, brošūras, runas, datorprogrammas, lekcijas, aicinājumi, ziņojumi, sprediķi un citi līdzīga veida darbi);
- 2) dramatiskie un muzikāli dramatiskie darbi, scenāriji, audiovizuālu darbu literārie projekti;
- 3) horeogrāfiskie darbi un pantomīmas;
- 4) muzikālie darbi ar tekstu vai bez tā;

- 5) audiovizuālie darbi;
- 6) zīmējumi, glezniecības, tēlniecības un grafikas darbi un citi mākslas darbi;
- 7) lietišķās mākslas darbi, dekorācijas un scenogrāfijas darbi;
- 8) dizaina darbi;
- 9) fotogrāfiskie darbi un darbi, kas izpildīti fotogrāfijai līdzīgā veidā;
- 10) celtnu, būvju, arhitektūras darbu skices, meti, projekti un celtnu un būvju risinājumi, citi arhitektūras darinājumi, pilsētībūvniecības darbi un dārzu un parku projekti un risinājumi, kā arī pilnīgi vai daļēji uzceltas būves un realizētie pilsētībūvniecības vai ainavu objekti;
- 11) ģeogrāfiskās kartes, plāni, skices, plastiskie darbi, kas attiecas uz ģeogrāfiju, topogrāfiju un citām zinātnēm;

Ja pētāmais objekts skaidri nekvalificējas ne zem viena no iepriekš minētajiem, tad ir jāpiemēro izpētes ziņojumā aprakstītais Eiropas Savienības tiesas noteiktais tests – vai darbs ir autora jaunrade, vai tam piemīt oriģinalitāte.

Tāpat veicam pārbaudi vai saglabājamā saturā nav atrodams ar blakustiesībām aizsargāts objekts – izpildījums un tā fiksācija.

Tālāk nepieciešams pārbaudīt vai kopš darba autora nāves ir pagājuši 70 gadi vai 50 gadi blakustiesību gadījumā no darba pirmā izpildījuma. Detalizētāku informāciju par autortiesību termiņiem skatīt Autortiesību likuma 36.-39.pantu un 55.pantu.

Ja ir konstatēts, ka saglabājamais objekts satur autora darbu, tad internetā brīvi pieejamo interneta publikāciju, kas satur autora darbu, var iegūt (nokopēt) un arhivēt, pamatojoties uz Obligāto eksemplāru likumu, neiegūstot autora atļauju.

Citām darbībām, kuras minētas Autortiesību likuma 15.pantā, obligāti ir nepieciešams saņemt autora atļauju.

Attiecībā uz situāciju, kad saglabājamais saturs ir ierobežotas pieejamības grupās vai kontos, ir nepieciešama autora atļauja, tā saglabāšanu nevarēs pamatot ar Obligāto eksemplāru likumu.

Fiziskas personas dati.

Analizējot saglabājamo objektu un tajā esošos personas datus, vispirms jāapsver vai Datu regula vispār attiecas uz konkrēto objektu.

Datu regula ir piemērojama tikai uz dzīvu, fizisko personu datiem, kas nozīmē, ka tā nav piemērojama uz mirušu personu datiem, kā arī juridisku personu datiem (piemēram, valsts un pašvaldību iestāžu sociālo mediju konti).

Kā jau norādīts izpētes ziņojumā, fizisku personu datus ir iespējams apstrādāt, ja tas tiek darīts saskaņā ar likumā noteiktajiem principiem un tam ir likumīgs pamatojums.

LNB ir divi varianti, lai likumīgi apstrādātu fizisku personu datus, vai nu iegūt personu piekrišanu, vai arī pamatot to ar Datu regulas 6. panta 1.punkta e) apakšpunktu vai Datu regulas 9. panta 2. punkta j) apakšpunktu (atkarībā no tā kāda veida dati tiek apstrādāti) apvienojumā ar kādu no Latvijas normatīvajiem aktiem, kur ir noteiktas LNB funkcijas un tiesības veikt kādas konkrētas darbības. Tas visticamāk būs likuma par Latvijas Nacionālo bibliotēku 6.pants, kur ir minētas LNB funkcijas. Jāatceras, ka nav iespējams likumīgi veikt datu apstrādi tikai pamatojoties uz Datu regulas 6. panta 1.punkta e) apakšpunktu vai Datu regulas 9. panta 2. punkta j) apakšpunktu, vienmēr ir jābūt arī nacionālajam normatīvajam aktam vēl klāt.

Kad ir atrasts likumīgais pamatojums - Datu regulas attiecīgais pants kopā ar kādu Latvijas nacionālo normatīvo aktu, kurā ir noteiktas LNB tiesības veikt konkrētās darbības, kurām nepieciešama datu apstrāde, ir jāveic analīze par to vai apstrādājot personas datus ieguvums sabiedrības interesēm būs lielāks nekā fiziskās personas aizskārums. Turklāt, jāveic analīze arī par to kādā apjomā dati tiks apstrādāti un vai to ir iespējams darīt pēc iespējams minimizējot datu daudzumu. Ņemot vērā, ka analīzei ir nepieciešamas specifiskas zināšanas, to vēlams veikt personai ar juridisko zināšanu bāzi.

Kad secināts, ka LNB var veikt datu apstrādi, jāapsver vai ir jāziņo datu subjektam par viņa datu apstrādi (Datu regulas 14.pants). Iespējams situācijai var piemērot izņēmuma gadījumu par 14.panta nepiemērošanu, ja tas prasa nesamērīgas pūles. Sīkāk par to izpētes ziņojumā.

Visi pārējie Datu regulas panti, kuros ir noteiktas datu subjekta tiesības, ir piemērojami (vai nav piemērojami, ja ir izņēmuma gadījums) ir tikai pēc datu subjekta pieprasījuma/iesniegumu. LNB preventīvi ir jāreaģē tikai uz Datu regulas 14.pantu.

Savācot datus un veicot to apstrādi ir jāatceras, ka jāvāc ir tikai pats minimums, kas ir nepieciešams. Nevar vāk ar domu – iespējams nākotnē noderēs.